

**Institutul pentru Studierea Problemelor
Minorităților Naționale
Cluj-Napoca**

**Raport anual
2009**

Cuprins

Despre noi	5
Membri	7
Strategia de cercetare pe problematica roma a ISPMN (2008-2012)	9
Proiecte inițiate de institut	11
Conferințe, sesiuni științifice, mese rotunde, universități de vară, lansări de carte	19
Seminarii săptămânale, workshopuri	33
Publicații	35
Editare cărți ISPMN	35
Studii de atelier	39
Co-editări	45
Publicații apărute cu sprijinul ISPMN	50
Cărți de autor	51
Studii	53
Articole (reviste, carte colectivă, publicații electronice)	53
Fondul de documente al Centrului de documentare	59
Cercetări și anchete sociologice	61
Participarea la evenimente (conferințe, mese rotunde, universități de vară) organizate de către alte instituții	71
Conferințe, mese rotunde, universități de vară din țară:	71
Conferințe, mese rotunde, universități de vară din străinătate:	73
Prezență în mass-media	77
Colaborări internaționale	79

Despre noi

Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, cu sediul în municipiul Cluj-Napoca s-a înființat prin Ordonanța Guvernului 121/2000, aprobată prin Legea 396/2001.

Scopuri

- studierea și cercetarea inter și pluridisciplinară a păstrării, dezvoltării și exprimării identității etnice, aspectelor sociologice, istorice, culturale, lingvistice, religioase sau de altă natură ale minorităților naționale și ale altor comunități etnice din România;
- asigurarea unei mai bune cunoașteri de către instituțiile publice, organizațiile neguvernamentale și cetățenii români a problematicii drepturilor minorităților naționale, a modului în care comunitățile minorităților își păstrează, își dezvoltă și își exprimă identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă, precum și a modului în care aceste drepturi sunt garantate în alte țări;
- informarea opiniei publice din țară și din străinătate în legătura cu modalitățile practice prin care drepturile minorităților naționale sunt asigurate și respectate în România.

Atribuții principale:

- elaborează, coordonează, efectuează și contractează studii, analize și cercetări inter și pluridisciplinare, fundamentale, respectiv aplicate, privind diferitele aspecte ale păstrării, dezvoltării și exprimării identității etnice, culturale, lingvistice și religioase în rândul minorităților naționale și al altor comunități etnice constituite în urma unor procese migraționale recente;
- organizează și realizează programe în parteneriat cu instituții și organisme naționale și internaționale;
- elaborează, tipărește și difuzează în țară și în străinătate publicații, rapoarte de informare, precum și alte materiale cu caracter științific;
- asigură participarea personalului Institutului la acțiuni cu caracter științific și cultural, la reuniuni, precum și la alte acțiuni, având ca scop protejarea drepturilor cetățenilor aparținând minorităților naționale;

- inițiază și organizează seminarii, colocvii, dezbateri, simpozioane, mese rotunde și alte acțiuni pe tema păstrării, dezvoltării și exprimării identității etnice, culturale, lingvistice și religioase în rândul minorităților naționale;
- organizează vizite de documentare și schimburi de experiență în țară și în străinătate în scopul cunoașterii experienței altor sisteme de protecție a drepturilor cetățenești aparținând minorităților naționale.

Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale funcționează în conformitate cu organigrama aprobată prin H.G.893/2007.

Astfel, Institutul este condus de un președinte, ajutat de un vicepreședinte. Președintele conduce activitatea Institutului și o reprezintă în raport cu Guvernul, cu ministerele și alte autorități ale administrației publice, cu organizații, precum și în raporturile cu persoane fizice și juridice, din țară și din străinătate. Vicepreședintele este înlocuitorul de drept al președintelui și exercită atribuții delegate de către acesta. În activitatea sa, președintele este ajutat de un consiliu științific consultativ format din 5 cercetători din cadrul Institutului, care acordă asistență președintelui în exercitarea atribuțiilor sale.

În cadrul institutului funcționează următoarele **servicii și compartimente** care sunt în subordinea directă a președintelui:

- serviciul economic, contencios și administrativ;
- compartimentul audit;
- compartimentul de studii, analize și cercetare;
- centrul de documentare.

Site-ul Institutului poate fi accesat la adresa de web <http://ispmn.gov.ro/>.

Membri

Președinte

Horváth István

Vicepreședinte

Hetea Estera Roxana

Serviciul economic, contencios și administrativ

Ágoston Palkó Erika, șef serviciu/economist

Bandi Robert, expert achiziții

Bogdan Andrea, consilier juridic

Kállay Petru, economist

Mohácsék Magdolna, consilier juridic

Sebesi Claudia Carolina, expert PR și secretariat

Soós Ibolya, contabil

Compartimentul audit

László Gabriella Andrea, auditor (până la 01.04.2009)

Compartimentul de studii, analize și cercetare

Anghel Remus Gabriel

Bokor Zsuzsa

Fleck Gábor

Fosztó László

Gidó Attila

Gagyí Ágnes (până la 01.04.2009)

Jakab Albert Zsolt

Kiss Tamás

Könczei Csongor

Kozak Horațiu-Iuliu

Lăcătuș Crăciun Ioan

Peti Lehel

Plainer Zsuzsa

Rostaș Iulius

Sólyom Zsuzsa

Székely István Gergő

Toma Stefánia Adriana

Veress Ilka

Centrul de documentare

Hossu Iulia-Elena, cercetător

Moisa Cristina Alina, cercetător (până la 21.08.2009)

Virginás Péter, cercetător documentarist

Vitos Katalin, cercetător

Consiliul științific

Kiss Tamás, secretar științific

Anghel Remus Gabriel, membru

Fosztó Laszló, membru

Könczei Csongor, membru

Vitos Katalin, membru

Strategia de cercetare pe problematica roma a ISPMN (2008-2012)

Misiunea Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN) este aceea de a contribui la studierea și cercetarea inter și pluridisciplinară a păstrării, dezvoltării și exprimării identității etnice, aspectelor sociologice, istorice, culturale, lingvistice, religioase sau de altă natură ale minorităților naționale și ale altor comunități etnice din România. ISPMN și-a propus ca pe parcursul acestor ani să devină un Institut marcant la nivel național în domeniul minorităților naționale, un partener important pentru instituțiile/organizațiile naționale și internaționale în domeniul studierii problematicii minorităților naționale.

În acest context, obiectivele generale ale Institutului sunt:

- Crearea unui Centru de documentare pe problematica romilor, care să devină o referință la nivel național și regional;
- Crearea unei meta-baze de date care să conțină produsele directe ale unor cercetări anterioare (statistici, interviuri, baze de date, rezultate ale unor cercetări anterioare);
- Inițierea unor cercetări proprii pe problematica romilor;
- Schimburi de idei și dezbateri științifice în domeniul cercetărilor despre romi;
- Participarea în proiecte educaționale;
- Dezvoltarea unor parteneriate cu actori majori în domeniul cercetărilor despre romi, respectiv cu instituții din țară și străinătate, implicate în planificarea și/sau evaluarea de politici publice cu relevanță în ceea ce privește populația romă;
- Stocarea și furnizarea unor date de calitate actorilor implicați în variate faze ale procesului de elaborare și implementare a politicilor publice destinate populației rome;
- Obținerea unui impact public major prin diseminarea rezultatelor cercetărilor proprii, în general, a producției științifice cu relevanță în acest domeniu, prin variate canale, unor segmente diverse de populație.

În concordanță cu această strategie, pe parcursul anului 2009, Institutul nostru a realizat următoarele:

- Dezvoltarea bibliotecii cu peste 300 de titluri de literatură de specialitate relevantă în domeniu, o parte din rapoartele și recomandările de politici naționale și internaționale,

statistici oficiale referitoare la dinamica demografică a populației rome din România, peste 150 de filme documentare ale atelierului de film Videopontes

- În anul 2009 a fost finalizat proiectul *Sistemul instituțional al minorităților naționale din România și Modele de segregare etnică: ghetouri rurale din România*.
- În cadrul Institutului au fost organizate ateliere săptămânale, prelegeri publice, conferințe: Conferința Internațională *Două decade de cercetări despre romii din România - 1989 – 2009*, 9 (10 octombrie 2009), schimbul de experiență cu specialiști din Regiunea Piemonte (Italia) în cadrul Programului Lifelong Learning Programme/Leonardo da Vinci (16 – 23 mai 2009, Timișoara), tabăra de vară de la Szeltersz (21-24 august 2009).
- Au fost dezvoltate cursuri focusate pe diferite aspecte ale situației romilor din România: *Mobilizare religioasă și identități seculare în rândul romilor din România post-socialistă și Romii în România și Europa centrală și de est. O introducere în abordări antropologice și sociologice*;
- A avut loc un stagiul de practică profesională coordonat de către cercetători ai ISPMN în cadrul Programului *Investește în oameni!*, în colaborare cu Universitatea Babeș-Bolyai, (01 – 10 iunie 2009), finanțat prin FSE POSDRU;
- Au fost dezvoltate o serie de parteneriate cu diverse organizații interesate de domeniul cercetărilor despre romi, respectiv cu instituții din țară și străinătate, implicate în planificarea și/sau evaluarea de politici publice cu relevanță în ceea ce privește populația romă: Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi (CRCR), Cluj; Universitatea Babeș-Bolyai (UBB), Cluj; Agenția Națională pentru Romi (ANR); Asociația Divers, Târgu Mureș; Centrul Romilor Amare Rromentza, București; Centrul Regional PER, (Project on Ethnic Relation), București; Institutul de Cercetare a Minorităților Etnice și Naționale (MTAKI) Budapesta, Ungaria; Institutul pentru Muzicologie al Academiei de Științe Ungare (MTA-ZTI) Budapesta, Ungaria; FIERI-IT, Torino, Italia; Universitatea Manchester – Marea Britanie; Societatea Maghiară de Etnografie din Budapesta (MNT)).

Strategia detaliată poate fi consultată pe pagina de web a Institutului.

Proiecte inițiate de institut

Cadastrul național al minorităților naționale - online

În anul 2008 ISPMN a demarat un proiect care a avut în vedere inventarierea sistemelor instituționale ale minorităților naționale din România și elaborarea unei analize comparative a acestora. A fost realizată o anchetă sociologică (interviuri, chestionare) care a vizat instituțiile următoarelor minorități etnice: albaneză, armeană, bulgară, cehă, croată, evreiască, germană, greacă, italiană, macedoneană, poloneză, romă, ruso-lipoveană, ruteană, sârbă, slovacă, tătară, turcă, ucraineană.

În cadrul aceluiași proiect am dezvoltat o pagină web. Scopul acestei pagini constă în dezvoltarea unui fond comun de date, în programarea unui cadastru online menit a oferi informații generale, ușor accesibile și care să permită contactarea instituțiilor și a liderilor acestora. Până la această oră deținem date cu referire la 688 de instituții ale minorităților naționale, însă aceasta se află într-o continuă dezvoltare. Prin intermediul sistemului interactiv pus la dispoziția celor care accesează pagina web, fiecare instituție a minorităților naționale din România are posibilitatea de a fi adăugată acestei baze de date. Cadastrul poate fi accesat la:

<http://www.adatbank.ro/regio/ispmn/institutii/>.

Anuarul minorităților din România 2008

Data fiind natura intereselor de studiu ale instituției noastre, editarea unui anuar al minorităților naționale este menită a completa datele existente la ora actuală cu privire la istoria și cultura acestor grupuri etnice pe teritoriul țării.

În peisajul publicistic actual, de factură științifică, Anuarul Minorităților Naționale, care va fi editat în anul 2010 de către ISPMN, își va găsi o configurație aparte, fiind singura apariție de acest profil ce va avea o acoperire la nivel național. Obiectivul acestui anuar este de a oferi, prin structurarea și sistematizarea tuturor datelor existente la ora actuală, o imagine cât mai clar conturată despre situația politico-socială și culturală actuală a minorităților naționale. În același timp, anuarul este menit a prezenta starea actuală cât și evoluția în timp a situației minorităților naționale din România.

Analizele prezente în anuar se vor baza pe o gamă extinsă de date ce acoperă anii 1990 – 2007: date socio-demografice (mișcarea naturală a populației, concentrarea teritorială, naționalitate și stratificare socială), date cu privire la educația publică, la organizațiile politice

ale minorităților naționale, la instituțiile culturale ale acestora și a mass-mediei minorităților naționale. Totodată, studiile publicate vor oferi posibilitatea realizării unor comparații între diferitele situații ale minorităților naționale, cu referință la indicatorii populației majoritare. Anuarul va fi destinat atât publicului din sfera academică cât și publicului larg.

Monitorizarea presei privind minoritățile naționale

Centrul de documentare din cadrul Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale a inițiat începând cu anul 2008, continuând pe parcursul anului 2009, monitorizarea presei pe următoarele teme: conflicte interetnice, legea privind statutul minorităților naționale din România, legea învățământului – predarea limbii române ca a doua limbă, problema emigranților români din Italia, transformarea sistemului electoral – problematica reprezentării minorităților în parlament (problema votului uninominal).

În cadrul proiectului sunt monitorizate versiunile online ale cotidianelor naționale. În cazul presei scrise în limba română sunt acoperite următoarele ziare: *Evenimentul Zilei, Jurnalul Național, Ziua, Cotidianul, Gândul*. De asemenea sunt monitorizate și ziarurile naționale ale minorității maghiare, cum ar fi: *Krónika, Új Magyar Szó, Transindex, Erdélyi Riport, Erdélyi Napló*.

Obiectivul proiectului este acela de a crea o bază de date în programul statistic SPSS, prin care să poată fi generate rapoarte statistice despre frecvența acestor teme apărute în diferite ziare și crearea unei baze de date cu articolele, știrile, interviurile, reportajele, editorialele apărute. Această bază de date va face posibilă analiza mai amplă, cantitativă a discursurilor publice legate de minoritățile naționale.

În anul 2010 cei interesați vor putea accesa această bază de date online.

Formulare tipizate în limba română și maghiară

Proiectul contribuie la punerea în practică a legislației românești privind drepturile minorităților naționale, mai precis utilizarea limbii materne. În luna octombrie 2008, Institutul a pus la dispoziția celor interesați varianta bilingvă (română-maghiară) a formularelor cel mai des utilizate în comunicarea cu unitățile administrației publice locale. Anul acesta am completat baza de date cu formularele folosite de către ministere prin serviciile publice deconcentrate aflate în subordinea lor. Formularele au fost propuse de către ministere, la cererea Departamentului pentru Relații Interetnice. Astfel am inclus formele propuse de Ministerul Educației, Cercetării și Inovării, Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești, Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național, respectiv de Ministerul Muncii,

Familiei și Protecției Sociale. De asemenea, la cererea expresă formulată din teritoriu, am pus la dispoziție și formularele utilizate de Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului din subordinea consiliilor județene care se adresează persoanelor vârstnice și celor cu handicap, traducerea acestora fiind deosebit de importantă pentru aceste categorii sociale.

Banca de date ISPMN

În anul 2008 s-a început colaborarea cu *Banca de date* a portalului Transindex (www.adatbank.transindex.ro) în vederea elaborării unui proiect comun, și anume: dezvoltarea conținutului online al ISPMN, crearea unei bănci de date în limba engleză, cu conținut specializat pe tema minorităților din România.

Banca de date va cuprinde următoarele:

- baze de date statistice;
- statistici despre minoritățile etnice din România conform ultimelor recensământuri;
- informații privind organizațiile minoritare din România;
- cronologiile organizațiilor minoritare din România;
- dicționar de localități din România;
- hărți etnice;
- culegerea legilor referitoare la minorități;
- bibliografii de specialitate (de științe sociale) despre minoritățile din România;
- bibliografia cărților apărute în limbile minorităților etnice și naționale din România;
- biblioteca ISPMN;
- cărți și reviste editate de ISPMN;
- linkuri utile.

În anul 2009 această colaborare a continuat, realizându-se:

- traducerea în limbile engleză și maghiară a bazelor de date;
- traducerea conținutului paginii web;
- dezvoltarea a 21 de baze de date pe minoritățile naționale.

Pentru anul 2010 ne propunem ca și această bancă de date să fie accesibilă online pentru cei interesați.

Proiectul Elite minoritare din Transilvania

Elite minoritare din Transilvania este un proiect de istorie orală. Reprezintă o resursă alternativă pentru cei care doresc să reconstituie istoria recentă din perspectiva celor care au

trăit-o și care, depășindu-și amintirile, reușesc să facă lumină în numeroase întâmplări necunoscute până acum publicului larg și să aducă în fața noastră timpuri trecute cu detaliile experienței proprii.

Acest proiect s-a născut din dorința de a nu lăsa să se piardă acea istorie a minorităților din Transilvania care se află întipărită în memoria celor care au trăit perioada interbelică, perioada celui de-al Doilea Război Mondial și vremea instaurării socialismului, respectiv deceniile care au urmat până la schimbarea regimului din decembrie 1989.

Proiectul este rezultatul unei colaborări între Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale și Fundația Video Pontes din Cluj-Napoca.

Programul a fost coordonat de către istoricul Novák Zoltán (cercetător științific, Academia Română, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”) și Maksay Ágnes (redactor, regizor filme documentare la Fundația Video Pontes).

Proiectul *Elite minoritare din Transilvania* este actualmente în curs de derulare, scopul acestuia fiind alcătuirea unei arhive de istorie orală care să pună în evidență traumele suferite de către oameni și comunități în regimul comunist și felul în care aceștia au supraviețuit. Urmărim ca prin înregistrările video ale mărturiilor personalităților intervievate, să creăm o bază de date utilă cercetătorilor istorici și sociologi preocupați de istoria contemporană a minorităților din România.

Proiectul: *Filmoteca ISPMN*

ISPMN a demarat un proiect care are în vedere constituirea unei *Filmoteci ISPMN* menită a completa Arhiva Centrului de documentare a Institutului.

Unul dintre obiectivele Centrului de documentare din cadrul ISPMN este de a crea o bibliotecă de specialitate în domeniul studiului minorităților etnice, astfel că fondul de documente se dezvoltă odată cu domeniile de cercetare ale ISPMN. Constituit în mare parte din cărți, publicații periodice, rapoarte etc., fondul dispune în prezent și de o mică colecție de filme. Această colecție constituie baza *Filmotecii ISPMN*, parte a colecției multimedia a Centrului de documentare și își propune să servească nevoile cercetătorilor, angajați ai ISPMN, respectiv ale utilizatorilor acestui Centru de documentare.

Planul de dezvoltare pentru 2009 a constat în identificarea și achiziționarea de filme documentare, filme artistice sau de ficțiune și spoturi care au relevanță pentru studierea minorităților etnice și a relațiilor interetnice.

Până la această oră, au fost identificate și achiziționate 80 de filme tip documentar și 20 DVD-uri cu materiale conexe cercetărilor. Totodată, în acest an, a fost întocmită o listă de materiale de interes pentru aria noastră de studiu care vor fi achiziționate pe parcursul anului următor.

Stagiu de practică profesională în cadrul Programului „Investește în oameni!” – FSE Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Proiectul a fost inițiat de către Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca cu scopul de a crește calitatea procesului de formare profesională a studenților și de a asigura astfel calitatea, competența și productivitatea forței de muncă viitoare. În cadrul acestui proiect, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale a colaborat cu Facultatea de Sociologie și Asistență Socială din Cluj-Napoca. În luna iunie a anului în curs, pe parcursul a 2 săptămâni, am beneficiat de aportul unui grup de 10 studenți ai Facultății de Sociologie și Asistență Socială, UBB Cluj-Napoca. Studenții au beneficiat de asistența a doi cercetători din cadrul Institutului. Formarea profesională s-a axat pe două componente generale: înțelegerea și acumularea cunoștințelor teoretice și dezvoltarea abilităților de practicare a profesiei de sociolog. În mod particular, formarea profesională în cadrul ISPMN a avut două mari obiective:

- familiarizarea cu mediile profesionale în care se poate exercita profesia de sociolog/antropolog și înțelegerea modului în care funcționează diferitele organizații de profil;
- aplicarea cunoștințelor teoretice și practice dobândite în cadrul cursurilor la situații reale de cercetare prin implicarea în diferite stagii ale unor cercetări sociale desfășurate în organizații de profil.

Inițierea și dezvoltarea unor cursuri specializate pe romi

Pe parcursul anului 2009, în cadrul Institutului au fost inițiate și dezvoltate două cursuri focusate pe diferitele aspecte ale situației romilor din România. Proiectul a fost finanțat de către Curriculum Resource Center prin programul Course Development Competition inițiat de Universitatea Central Europeană (Budapesta, Ungaria). Proiectul a avut două componente mari: inițiatorii cursurilor noi au participat la două sesiuni de formare profesională, după care, sub supervizarea unor specialiști consacrați în domeniu, au dezvoltat suporturile de curs.

Primul curs se intitulează *Mobilizare religioasă și identități seculare în rândul romilor din România post-socialistă*. Scopul acestui curs este de a oferi studenților o introducere în teoriile sociologice și antropologice referitoare la religie și la schimbarea acesteia, în particular la cultura și revitalizarea religioasă în rândul romilor din România post-socialistă.

Al doilea curs, *Romii în România și Europa centrală și de est. O introducere în abordări antropologice și sociologice*, este un curs introductiv care se adresează studenților din anul II și III din aria de studii socio-umane în general, sociologie și antropologie în particular. Acest curs este oferit studenților Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, anul II de studii, sociologie și antropologie.

Baza de date cu literatura cenușie despre romi

ISPMN a demarat procesul de construire a unei baze de date cu literatura cenușie despre romi. Scopul acestei baze de date este de a aduna materiale despre romi, din diferite surse, de a categoriza aceste informații și de a le pune la dispoziția cercetătorilor și a altor categorii interesate de problematica romilor, într-un mod și format ușor accesibil.

Baza de date este în limba engleză și conține diferite tipuri de documente despre romi – strategii naționale, programe guvernamentale, rapoarte, evaluări, studii, documente de poziție, declarații etc. – produse de către guverne, organizații internaționale, organizații neguvernamentale, donori, instituții ale statului și instituții științifice.

Majoritatea documentelor incluse în această bază acoperă date cu privire la situația romilor din Europa, în special din țările cu o populație semnificativă de romi. În viitor, va include informații despre romii din Statele Unite, America Latină, Rusia, China.

Cronologia minorităților naționale

Acest proiect se înscrie în cadrul proiectelor derulate de către Institut cu scopul cercetării minorităților din România. Institutul, bazându-se pe succesul proiectului *Sistemul instituțional al minorităților naționale* a hotărât dezvoltarea de noi proiecte de cercetare cu utilizarea și implicarea directă a resurselor umane din organizațiile minorităților naționale. Scopul cercetării constă în realizarea unei istorii a minorităților naționale din România. Această cronologie va constitui un instrument util pentru cercetători și pentru publicul larg în a obține informații detaliate despre minoritățile naționale din România.

În cadrul acestui proiect Institutul și Guvernul român vor avea șansa de a obține informații precise despre istoricul minorităților și vor avea o privire de ansamblu asupra evenimentelor din ultimii 20 de ani.

Prin metoda de lucru interactivă prin care încurajăm procesul de integrare în activitatea științifică a institutului a reprezentanților minorităților naționale sperăm să contribuim la dezvoltarea relațiilor interetnice a minorităților din România și la dezvoltarea unor relații solide de lucru cu cei interesați de științele sociale din rândul minorităților naționale.

În anul 2009 au fost contactate o parte dintre organizațiile minorităților naționale, care au început deja realizarea cronologiei pentru minoritățile pe care le reprezintă.

Conferințe, sesiuni științifice, mese rotunde, universități de vară, lansări de carte

ISPMN, în anul 2009, a organizat un număr de 15 conferințe, sesiuni științifice, mese rotunde, lansări de carte după cum urmează:

Masa rotundă: *Prezentarea instituției (ISPMN) și a proiectelor de cercetare a minorităților naționale*

Data: 30 ianuarie 2009

Locul: sediul Asociației „Szent István”, Satu Mare

Organizatori: ISPMN, Muzeul Județean Satu Mare

În data de 30 ianuarie 2009 ISPMN a organizat, în colaborare cu Muzeul Județean Satu Mare, o masă rotundă. Moderatorul discuțiilor a fost Szócs Péter, directorul adjunct al muzeului. Jakab Albert Zsolt și Peti Lehel, cercetători ISPMN, au prezentat instituția, proiectele inițiate și rezultatele cercetărilor, au prezentat proiectul *Cadastrul instituțional al minorităților naționale*. În partea a doua a evenimentului a avut loc o sesiune de întrebări și răspunsuri, iar evenimentul s-a încheiat cu prezentarea publicațiilor Institutului. La final, cele două instituții au semnat un acord de parteneriat.

Lansare de carte *Sociologia Migrației. Teorii și Studii de Caz Românești*

Data: 23 aprilie 2009

Locul: Muzeul Țăranului Român, București

Organizatori: ISPMN, Muzeul Țăranului Român, Polirom

Cartea *Sociologia Migrației. Teorii și Studii de Caz Românești* este primul volum apărut în România despre migrația românească. Cartea cuprinde o culegere de articole, cea mai mare parte apărute în reviste științifice de prestigiu din străinătate. Este o lucrare comprehensivă ce prezintă o alegere teoretică complexă a migrației românești. Studiile sunt realizate de către profesori și cercetători români și străini, ca spre exemplu Rogers Brubaker și Thomas Faist, nume de referință în studiul migrațiilor contemporane cărora li se alătură articole semnate de Dana Diminescu, Jon Fox, Anna Ferro, István Horváth, Gabriel Bădescu, Remus Anghel și alții.

Argumentul principal este acela de a prezenta publicului român tematica complexă a migrației utilizând studii de caz despre migrația românilor. Migrația este o temă extrem de actuală în lumea Occidentală. Prin alegerea tematică a volumului, publicul român poate să aibă accesul la teoriile și dezbaterile actuale asupra migrației. Inserția problematicii migrației în România nu este întâmplătoare: România este una dintre principalele țări de origine ale migranților est europeni în Europa de Vest și înțelegerea implicațiilor migrației pentru societatea românească este extrem de importantă. În al doilea rând, România va deveni în curând țară de destinație a migranților. La acel moment, migrația va fi din nou aprinsă discutată în România. Va crește diversitatea etnică a populației României și noi teme asociate migrației internaționale vor deveni importante. În acest context, prin tematica și studiile publicate, cartea devine în România o lectură aproape obligatorie pentru publicul interesat de această temă.

Lansarea de carte a avut loc la București, la Muzeul Țăranului Român, pe data de 23 aprilie, ora 18.00. Au participat István Horváth și Remus Anghel, editorii cărții și un public format din aproximativ 40 de persoane.

Sesiunea științifică: *Az erdélyi magyar táncművészet és tánctudomány az ezredfordulón - Arta dansului și etnocoreologia maghiară din Transilvania în mileniul trei*

Data: 28–30 aprilie 2009

Locul: Casa Tranzit, Cluj-Napoca

Organizatori: ISPMN, în colaborare cu Fundația Tranzit din Cluj-Napoca

Sesiune științifică în limba maghiară privind situația etnocoreologiei maghiare și masa rotundă privind aspecte legate de prezentul și viitorul artei coregrafice maghiare din România au fost organizate de către ISPMN, în colaborare cu Fundația Tranzit în data de 28 aprilie 2009 la Casa Tranzit Ház din Cluj-Napoca. Sesiune științifică a fost parte integrantă a programului *Cultura tradițională de dans din Transilvania*, program realizat în cadrul Zilei Mondiale a Dansului. Acest program a fost organizat de către Asociația Bogáncs – Zurboló Egyesület, Fundația Tranzit și Opera Maghiară din Cluj-Napoca, în zilele de 28–30 aprilie 2009. Persoana responsabilă de proiect din partea ISPMN a fost dr. Könczei Csongor (e-mail: cs.konczei@ispmn.gov.ro).

Prezentările și dezbaterile sesiunii au fost axate pe următoarele teme: situația artei dansului maghiar din România; trecutul, prezentul și viitorul artei coregrafice maghiare din România; introducerea în sistemul educațional universitar românesc a specializării de

coregrafie cu predare în limba maghiară; situația etnocoreologiei maghiare din România; masă rotundă cu privire la culegerile etnocoreologice din anii comunismului și situația arhivelor existente. Evenimentul a încercat să constituie un sprijin pentru arta coregrafică maghiară din Transilvania – aflată în plin demers de instituționalizare. (Aici menționăm că și datorită recomandării privind introducerea în curriculum educațional al învățământului de specialitate (arta mișcării și a dansului) în limba maternă elaborat de către ISPMN, a fost posibilă înființarea secției de Coregrafie în limba maghiară la Universitatea de Artă Teatrală din Târgu-Mureș începând cu anul universitar 2009-2010.) Acest forum a dorit să devină totodată, un punct de întâlnire pentru cercetătorii științifici, coreografii și dansatorii interesați de aceste problematice. Astfel, sesiunea a avut un public numeros: în afară de invitați – dintre care și cinci cercetători de la Institutul Muzicologic al Academiei Maghiare din Budapesta, Ungaria – la conferință au participat peste 30 de persoane.

Menționăm că, din studiile prezentate la această conferință, a fost editat numărul din septembrie al revistei *Művelődés* din Cluj-Napoca, iar în cadrul ISPMN pregătim editarea unui volum cu aceeași tematică: *Coregrafia și etnocoreologia maghiară din Transilvania în mileniul trei*.

Masa rotundă: *Cultura înaltă și crearea națiunii*

Data: 4 iunie 2009

Locul: sediul ISPMN, Cluj-Napoca

Organizatori: ISPMN, Revista Korunk (Cluj-Napoca)

Scopul evenimentului a fost de a analiza relația dintre cultura înaltă și construirea națiunii printr-o perspectivă interetnică și interdisciplinară. Invitații au susținut prelegeri pe următoarele tematici: istoria României în istoriografia maghiară din secolul XX; comunicatori interculturali în romanele maghiare din România în perioada interbelică; 1968, un fals respiro – de la teroarea internaționalismului proletar către ultranaționalismul dictaturii personale; experiența totalitară și literatura. Un studiu de caz: teatrul și proiectele de construire a națiunii. Prezentările au fost publicate în numărul 11/2009 al revistei Korunk.

La eveniment au participat: T. Szabó Levente, lector, UBB, Facultatea de Litere; Bárdi Nándor, cercetător, Institutul de Cercetare a Minorităților, Academia Maghiară, Budapesta; Balázs Imre József, lector UBB, Facultatea de Litere, redactor șef revista Korunk; Ovidiu Pecican, profesor UBB, Facultatea de Studii Europene; Plainer Zsuzsa, cercetător ISPMN; Alina Branda, lector UBB, Facultatea de Studii Europene.

Lansarea numărului special al revistei „Korunk” - Cercetarea minorităților naționale din România

Data: 9 iunie 2009

Locul: sediul Domus Hungarica Scientiarum et Artium, Budapesta

Organizatori: ISPMN, Domus Hungarica Scientiarum et Artium din cadrul Academiei Științifice Maghiare, Redacția „Korunk”

În data de 9 iunie 2009 Domus Hungarica Scientiarum et Artium din cadrul Academiei Științifice Maghiare, în colaborare cu Redacția „Korunk” și Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN) a organizat la Budapesta lansarea numărului special pe tema *Cercetarea minorităților naționale din România*. Publicația a fost prezentată de către redactorul șef Balázs Imre József și redactorul special al ediției, Peti Lehel, cercetător în cadrul ISPMN. Discuțiile ce au urmat prezentării au fost conduse de către Görömbei András, președintele consiliului științific Domus Hungarica. Invitat special a fost Tamás Pál, directorul Institutului de Sociologie al Academiei Maghiare. Acesta, în calitate de autor, a prezentat articolul său din cadrul numărului.

Conferința științifică: *Politici educaționale și practici pedagogice în context multilingv. Limbă, identitate, existență bi(multi)lingvă*

Data: 18-21 iunie 2009

Locul: Casa de studii Jakab Antal, Miercurea-Ciuc (Șumuleu Ciuc)

Organizatori: ISPMN, în colaborare cu Catedra de Științele Umane a Facultății de Științe Economice și Umaniste, din cadrul Universității Sapientia, Miercurea-Ciuc și Institutul Lingvistic Szabó T. Attila, Cluj-Napoca.

Conferința a fost organizată de către Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, în colaborare cu Catedra de Științele Umane a Facultății de Științe Economice și Umaniste, din cadrul Universității Sapientia, Miercurea-Ciuc și Institutul Lingvistic Szabó T. Attila, Cluj-Napoca.

Conferința a urmărit să aprofundeze, într-un cadru teoretic mai larg, inițiativa întrunirii științifice de anul trecut, desfășurată pe tematica: *Politici educaționale și practici pedagogice în context multilingv*. S-a avut, astfel, în vedere crearea unui cadru de dezbatere interdisciplinar al problematicii bi(multi)lingvismului și al instrucției în limba maternă, acordându-se o atenție specială cunoașterii cercetărilor actuale din domeniu. Au fost prezentate și dezbătute în cadrul discuțiilor de atelier, rezultatele unor proiecte reprezentative, finalizate în acest an

(Prezentarea proiectului de traducere a formularelor tipizate bilingve) sau aflate în curs de finalizare (Decizii lingvistice și momentele existențiale majore).

Conferința a întrunit aproximativ 60-70 de persoane și mulți participanți, interesați de tematica conferinței. Au fost susținute 35 de prezentări și două discuții de atelier, având ca autori cercetători, cadre universitare, cadre didactice, doctoranzi, inspecori de specialitate.

Au fost prezenți cercetători din partea Academiei Maghiare și Române, cercetători ai Institutului de Cercetare a Problemelor Minorităților din Ungaria, lingviști și socio-lingviști din Ucraina Subcarpatică, de la Universitatea din Veszprém, de la Universitatea de Științe Economice din Helsinki, cadre universitare din București, Cluj-Napoca, Brașov, Târgu Mureș, Miercurea-Ciuc, inspecori de specialitate și cadre didactice din Arad, Reșița.

Tematica prezentărilor a acoperit o paletă extrem de largă; s-au discutat aspecte ale predării limbii române ca limbă ne-maternă, dimensiuni ale existenței bilingve în rândul studenților moldoveni care studiază în România, revitalizarea culturală și lingvistică a romilor vorbitori de limba romani din zona Pilis (Ungaria), aspectele sociolingvistice ale bilingvismului în cazul minorității maghiare din Ucraina Subcarpatică, modelul școlar al conviețuirii interetnice din Caraș-Severin, aspectele calitative ale exprimării scrise și orale în limba maternă.

Lucrările conferinței au fost expuse în limba română și maghiară, asigurându-se traducere simultană. Dezbaterile s-au centrat pe următoarele teme majore:

- Politici educaționale și competența de limbă;
- Dimensiunile bilingvismului (predare-învățarea limbilor și obiceiurile de uz);
- Bilingvismul: abordări sociolingvistice și neurolingvistice;
- Majoritari și minoritari;
- Educația în limba maternă.

Abordările prezentate în lucrări au oferit o perspectivă panoramică, de multe ori critică, asupra unor aspecte cuprinzătoare cum ar fi analiza bilingvismului maghiar-român din perspectiva deciziilor lingvistice și al obiceiurilor de uz al limbilor sau prezentarea modului de monitorizare a implementării Cartei Europene a Limbilor Regionale și Minoritare în România. Studiile de tip „holistic” au fost întregite de abordările analitice ale unui subcomponent al existenței bilingve (prin prezentarea aspectelor referitoare la schimbarea de cod lingvistic, la formele bilingvismului instituțional maghiar-român, la rolul limbii a doua în însușirea limbii a treia), dar și de reflecții cu caracter tehnic și organizatoric (prin prezentarea modalităților de realizare a educației interculturale).

Trebuie remarcat faptul că una din dimensiunile noi ale acestei întruniri a fost reprezentată de ponderea accentuată a cercetărilor empirice, a studiilor constatative efectuate pe un eșantion reprezentativ al populației maghiare din România (vezi cercetările efectuate de către ISPMN). În timp ce sesiunea precedentă creiona nevoia unor imagini obiective, cuprinzătoare, aceste date reprezintă un prim răspuns orientativ, indispensabil pentru o analiză critică și constructivă.

Lucrările și dezbaterile acestei întruniri au oferit participanților:

- prezentare analitică a formelor de manifestare a bilingvismului și identificarea intensității caracterului substractiv al bilingvismului în cazul populației maghiare din România;
- inițiere în politici educaționale și de limbă;
- reflecții asupra drepturilor de limbă în contextul globalizării;
- repere de structurare al predării limbii române în instituțiile cu predare în limba maghiară prin raportare la cele trei forme fundamentale ale bilingvismului maghiar-român;
- prezentare selectivă a situației socio-culturale și lingvistice a minorităților din județul Caraș-Severin, Arad, respectiv a romilor vorbitori de limba romani.

Masă rotundă Economie și moralitate: Factori care influențează conflictele interetnice din Secuime

Data: 20 iunie 2009

Locul: Sediul ISPMN, Cluj-Napoca

Organizatori: ISPMN, portalul Transindex.ro

În data de 20 iunie 2009, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN), în colaborare cu portalul Transindex.ro a organizat o masă rotundă la sediul institutului din Cluj-Napoca. Tema mesei rotunde a fost dată de conflictele din două sate ale județului Harghita. Au participat ziariști, cercetători, cadre didactice universitare și un specialist în drepturile omului, toți cei prezenți având experiență în analiza diferitelor aspecte ale relațiilor interetnice din Secuime. Discuția a avut drept scop definirea conceptelor și paradigmatelor științelor sociale care ar putea constitui o bază teoretică pentru interpretarea evenimentelor violente din cele două sate, precum și dintr-o regiune mai largă. Au participat: Tímea BAKK-DÁVID, ziarist, redactor al portalului Transindex; László FOSZTÓ, antropolog, cercetător ISPMN; István HALLER, membru al Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării; István HORVÁTH, sociolog, profesor universitar, Universitatea

Babeş-Bolyai, preşedinte ISPMN; Tamás KISS, sociolog, cercetător ISPMN; Gergő PULAY, antropolog, doctorand Universitatea Central Europeană; Zoltán SIPOS, ziarist, redactor Transindex; Vilmos TÁNCZOS, etnolog, profesor universitar Universitatea Babeş-Bolyai, Catedra de Etnografie și Antropologie Maghiară; Stefánia TOMA, sociolog, cercetător ISPMN.

Dezbaterea a fost editată (de Sipos Zoltán, redactor Transindex.ro) și a fost publicată pe pagina transindex.ro. Textul tradus a apărut în volumul nr. 139, din septembrie 2009, al revistei *Sfera Politicii*.

Tabăra de vară de științe sociale Szeltersz

Data: 20-23 august 2009

Locul: Szeltersz, Jud. Harghita

Organizatori: Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Academia de Științe a Ungariei – Institutului pentru Cercetarea Minorităților Etnice și Naționale.

În anul 2009 a avut loc cea de a VII-a ediție a Taberei de vară de științe sociale din Szeltersz, (județul Harghita), organizată de către Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Academia de Științe a Ungariei – Institutului pentru Cercetarea Minorităților Etnice și Naționale. Scopul acestui eveniment a fost acela de a întruni cercetători, cadre didactice universitare și studenți din domeniul sociologiei, antropologiei, istoriei, literaturii și politologiei, interesați în cercetări privind problemele minorităților naționale din România.

La tabăra de vară au participat peste 50 de persoane. Programul a constat în prezentări, discuții și lansări de carte. Astfel, ascultătorii au avut posibilitatea de a participa activ la discuțiile care au urmat prezentărilor. În cadrul discuțiilor au fost prezentate profilul instituției, activitățile principale ale acesteia, proiectele și cele mai mari evenimente inițiate de către Institut în cursul anului 2009. Totodată, cercetătorii Institutului au schițat actuala situație a unor minorități etnice din România. Din partea ISPMN au participat: Horváth István, Kiss Tamás, Székely István, Kozák Gyula, Bokor Zsuzsa, Veress Ilka, Peti Lehet, Jakab Albert Zsolt, Gidó Attila, Vitos Katalin, Toma Stefánia, Fosztó László, Plainer Zsuzsa.

Conferința Tineretul din România și tinerii maghiari

Data: 11 septembrie 2009

Locul: Hotel Onix, Cluj-Napoca

Organizatori: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Departamentul pentru Relații Interetnice

În data de 11 septembrie 2009, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, în colaborare cu Departamentul pentru Relații Interetnice, a organizat conferința *Tineretul din România și tinerii maghiari*.

ISPMN a realizat în 2008, la inițiativa Autorității Naționale pentru Tineret (ANT), cercetarea *Tineretul Maghiar 2008*. Populația investigată a fost constituită din tineri de etnie maghiară, proveniți din 16 județe ale Regiunilor Centru, Nord-Vest și Vest, cu vârsta cuprinsă între 18-35 de ani. Ancheta de teren a fost efectuată în luna septembrie 2008 pe un eșantion de 1202 persoane, metoda eșantionării fiind bistadială, stratificată, probabilistă.

Rezultatele cercetării au fost prezentate în data de 30 noiembrie 2008 în cadrul conferinței de presă organizate de către ISPMN. O analiză preliminară a rezultatelor a fost publicată sub formă de *Studiu de atelier* în decembrie 2008.

Conferința a avut drept scop dezbaterea materialelor provenite din această cercetare. În anul 2010 este planificată editarea unui volum de studii bazat pe materialele cercetării, la care vor fi adăugate și materiale provenite din cercetări ce au avut drept tematică tineretul maghiar din România.

Conferința științifică: *Comunități minoritare și tradiționale în tranziție – strategii de revitalizare și păstrare a identității etnice – instrumentalizarea politică a identităților etnice*

Data: 29 septembrie 2009

Locul: sediul Asociației Etnografice „Krizsa János”, Cluj-Napoca

Organizatori: ISPMN

Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale a organizat în data de 29 septembrie, o conferință științifică, cu titlul *Comunități minoritare și tradiționale în tranziție – strategii de revitalizare și păstrare a identității etnice – instrumentalizarea politică a identităților etnice*. Conferința s-a desfășurat la sediul Asociației Etnografice „Krizsa János”, din Cluj-Napoca, iar prezentările au fost susținute în limbile maghiară, română și engleză.

Prezentatorii din Ungaria, România și Anglia (Horváth István, Chris Davis, Lajos Veronika, Călin Cotoi, Corina Iosif, Gidó Attila, Verss Ilka, Peti Lehel, Pozsony Ferenc,

Tánczos Vilmos) și-au expus, prin intermediul lucrărilor, experiența empirică și baza teoretică acumulate în studiul comunităților tradiționale (un accent deosebit a fost pus pe comunitățile de ceangăi din Moldova), cât și al celor naționale care sunt supuse influențelor de modernizare, transformare. Participanții conferinței au avut posibilitatea de a consulta „poster prezentările” trimise de către autorii din Ungaria, Germania și Polonia (Meinolf Arens, Agnieszka Barszczewska, Camelia Crăciun, Knut Graw).

Obiectivul principal al acestei conferințe a fost acela de a crea un cadru de natură științifică, propice analizării acestor fenomene.

Conferința științifică: *Trăiește și adu-ți aminte! Evreii la Oradea*

Data: 7 octombrie 2009

Locul: Biblioteca Județeană, Oradea

Organizatori: ISPMN, Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” Bihor, Comunitatea Evreiască din Oradea

Conferința a fost organizată de către Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” Bihor, Comunitatea Evreiască din Oradea și Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale.

Evenimentul a cuprins un colocviu, o expoziție documentară despre evreii din Oradea, o lansare de carte și un concert klezmer. La colocviu au participat: Attila Gidó din partea ISPMN (titlul prezentării: *Viața și cultura evreiască în Oradea interbelică*), Anca Oltean, asistent Universitar la Universitatea din Oradea (titlul prezentării: *Historiographical Considerations Regarding the Situation of Romanian and Hungarian Jews During the Period 1945-1953*) și Mircea Pasca, consilier DJCCPCN (titlul prezentării: *Habitatul orădean la începutul sec. XX*).

Conferința: *Două decade de cercetări despre romii din România (1989 – 2009)*

Data: 9-10 octombrie 2009

Locul: Sala de conferință, Hotel Belvedere, Cluj-Napoca

Organizatori: ISPMN, Departamentul pentru Relații Interetnice, Agenția Națională pentru Romi și Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale a organizat în perioada 9-10 octombrie, o conferință internațională, cu titlul *Două decade de cercetări despre romii din România (1989 – 2009)*. Prezentările au fost susținute în limba engleză. ISPMN i-a

avut ca parteneri media în organizarea acestui eveniment pe: Transindex, Divers și Radio Cluj.

Obiectivul principal al acestei conferințe a fost de a evalua cercetările în domeniul studierii comunităților de romi din România și a problemelor cu care s-au confruntat acestea pe parcursul ultimilor douăzeci de ani. La conferință au participat reprezentanți de marcă ai vieții științifice din țară și din străinătate, specialiști din aria disciplinelor socio-umane: antropologie, sociologie, lingvistică, istorie, studii juridice, precum și a altor domenii relevante.

Conferința a început cu discursurile de deschidere a Dl. István Horváth, președinte ISPMN, Estera Hetea, vicepreședinte ISPMN, Cristian Hetea, Agenția Națională pentru Romi și Eckstein Kovács Peter, consilier, Președinția României.

Cei interesați au avut posibilitatea de a alege dintre cele 10 module tematice ale conferinței care s-au concentrat pe teme precum: construcția culturală a identității rome, economie și construcția identității, studii de gen și prezența femeilor rome pe piața muncii, romii prin prisma studiilor istorice, politici publice și evaluarea impactului acestora asupra situației romilor, distanță socială și segregare spațială, dilemele cercetărilor de politici publice, reprezentarea romilor în politică și nu în ultimul rând, prezentări din domeniul studiilor juridice. Prezentările oferite de către cercetători și specialiști veniți din diferite țări (SUA, Ungaria, Germania, România, Spania, Franța, Marea Britanie) au acoperit o mare varietate de teme și de metodologii folosite, această varietate fiind redată și de materialul empiric prezentat pe parcursul acestei conferințe. Prezentările au fost urmate de discuții, pe parcursul cărora participanții au avut ocazia de a dezbate aspecte comparative ale cercetărilor.

Conferința a întrunit aproximativ 80 de specialiști, cercetători, experți, doctoranzi și masteranzi interesați de acest domeniu. Cu ocazia acestei conferințe s-a lansat un program de burse acordate studenților romi din România. Astfel, studenții romi de la Universitatea Transilvania Brașov și Universitatea Babeș-Bolyai au avut ocazia să participe la activitățile acestei conferințe. Un alt eveniment, care a marcat conferința, a fost lansarea celor mai recente publicații ale ISPMN, publicații apărute cu sprijinul Administrației Fondului Cultural Național (AFCN) și a Agenției Naționale pentru Romi (ANR). Acestea au fost: Petre Petcuț: *Rromii din România. Documente, vol. 1* și Kiss Tamás, Fosztó László, Fleck Gábor (editori): *Incluziune și Excluziune. Studii de caz asupra comunităților de romi din România*. Autorii acestor volume au avut prezentări și în cadrul conferinței.

În cadrul acestui eveniment a fost lansat și primul număr al revistei *Nevi Sara Kali. Roma Women's Journal. Revista Femeilor Rome. Romane 3uvleange 3urnalo*, editat de către Asociația Femeilor Rome pentru Copiii Noștri (Timișoara) și Fundația Desire (Cluj-Napoca). Studiile prezentate în cadrul acestei conferințe vor fi editate într-un volum care va apărea în 2010 la Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale.

Această conferință, fiind prima de acest gen organizată, a avut o arie tematică generală, incluzând diferite domenii disciplinare, următoarele ediții sunt proiectate a fi mult mai focusate pe o anumită tematică sau disciplină. Acest șir de conferințe și publicațiile aferente au drept scop, pe lângă dezvoltarea unor rețele de cercetători, și promovarea cunoștințelor despre romii din România.

Conferința științifică: *Dinamici identitare și forme de integrare la turcii și tătarii din România*

Data: 16 octombrie 2009

Locul: Hotel Voila, Constanța

Organizatori: ISPMN, Departamentul pentru Relații Interetnice, Institutul de Turcologie și Studii Central-Asiatice din Cluj-Napoca

În ziua de 16 octombrie a avut loc la Constanța conferința cu tema *Dinamici identitare și forme de integrare la turcii și tătarii din România*, organizată de către Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Departamentul pentru Relații Interetnice și Institutul de Turcologie și Studii Central-Asiatice din Cluj. Au participat istorici și cercetători din București, Cluj și Constanța, profesori de la Universitatea Ovidius – Constanța, reprezentanți ai Uniunii Democrate Turce și ai Uniunii Democrate a Tătarilor Turco-Musulmani din România, jurnaliști. Manifestarea s-a desfășurat sub auspiciile Alianței civilizațiilor, inițiativă a ONU la care participă și România alături de alte aproape 100 state din lume, care își propune să contribuie la intensificarea dialogului între culturi și religii.

Conferința a propus o incursiune inițială în dezbateră legată de modelele de integrare ale minorităților naționale, în contextul revitalizării conceptelor de multiculturalism și interculturalitate. S-a pornit de la ideea că formele de integrare sunt strâns legate de dimensiunile identității. Pentru comunitățile turce și tătare, religia, etnicitatea și regiunea reprezintă dimensiuni relevante în definirea și asumarea identității. Prin prezenta întâlnire am dorit să descriem și să evaluăm practicile instituționale și cotidiene – religioase și laice, trecute și prezente – care dau contur vieții comunitare. Pentru că viața comunitară cuprinde practici de integrare, iar integrarea înseamnă încorporarea în grupuri sociale și în instituții, scopul

principal al conferinței a fost circumscrierea și investigarea modului în care indivizii se integrează în societate. Am abordat practicile de integrare într-un registru larg disciplinar și tematic. De aceea comunicările din cadrul conferinței s-au situat în diferite domenii disciplinare: istorie, sociologie, antropologie socială și culturală, etnografie și lingvistică. Conferința, prin caracterul ei general, și-a însușit și responsabilitatea de a promova cunoștințele despre musulmanii din România, o comunitate relativ ignorată atât în spațiul public cât și în cel academic.

Au fost prezentate și comentate pe parcursul conferinței lucrări pe teme de istorie, lingvistică și specificități culturale ale comunităților turce și tătare din România, după cum urmează:

- Dl. profesor Tasin Gemil, fost deputat, fost ambasador, actualmente directorul Institutului de Turcologie și Studii Central – Asiatice de pe lângă Universitatea *Babeș-Bolyai* din Cluj, a prezentat o comunicare în care a susținut teza unui mileniu de istorie a populației turco-tătare pe teritoriul României, venind cu argumente în acest sens.

- Dl. profesor Agiemin Baubec, de la Universitatea București, a prezentat tabloul lingvistic divers al comunității în lucrarea *Graiturile turcești și tătarești din România*.

- Doamna profesor Neriman Hasan, de la Universitatea Ovidius, a vorbit despre interferențe lingvistice și culturale româno-turce la comunitățile turce din România, subliniind rolul publicațiilor bilingve în promovarea conexiunilor și a dialogului între comunități.

- Dl. profesor Ekrem Gafar a schițat o istorie a învățământului în limbile turcă și tătară în Dobrogea, subliniind tradițiile vechi și bogate ale acestuia și elementele de continuitate care se manifestă în educație până în zilele noastre.

- Doamna profesor Ana Maria Munteanu, conferențiar la Universitatea Ovidius, Facultatea de Jurnalism, a vorbit despre necesitatea de a implica mai mult tineretul în dezbaterile despre identitate și integrare; în opinia sa, suntem într-un moment în care este necesară o redefinire a rolului minorităților, a identităților, iar tinerii trebuie ajutați să își fundamenteze viitorul pe niște valori autentice, evitând un cosmopolitism facil.

- Dl. Genan Bolat, om de cultură și jurnalist tătar, a vorbit despre începuturile UDTTMR, istoria activităților culturale și editoriale ale organizației, despre primele contacte cu tătarii din Crimeea, Ucraina, de după 1989.

- D-ra Șeila Suliman, de la Ministerul Culturii, *Compartimentul Interculturalitate*, a vorbit despre politicile culturale promovate de către minister, posibilități de finanțare și câteva teme de proiecte legate de istoria și cultura turcilor și tătarilor care vor fi avute în vedere anul viitor.

- Dl. Constantin Gătin, de la Universitatea București, Facultatea de Sociologie, a prezentat concluziile unui studiu despre romii turci/musulmani, comunitate despre care se știu foarte puține lucruri. S-a pornit de la cazul romilor turci din Babadag.

- Dl. Gyula Kozák, cercetător al Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, a prezentat rezultatele unei recente cercetări pe care a realizat-o în Dobrogea, cu tema *Dinamici identitare și forme de integrare la turcii și tătarii din România*, care a dat și titlul manifestării.

Lucrările s-au încheiat cu o masă rotundă despre conceptul de „euro – islam”, un islam adaptat vremurilor moderne, societății de tip occidental. Pe parcursul discuțiilor organizatorii au propus proiecte de colaborare prin care, în anii viitori, tinerii ar putea fi implicați mai activ în astfel de cercetări și manifestări și care vor completa sau actualiza cunoașterea despre aceste comunități etno-culturale.

Masă rotundă: România – O nouă țară de destinație a migrației? Diversitate crescândă, noi provocări

Data: 25 Noiembrie 2009

Locul: Casa Tranzit, Cluj-Napoca, România

Organizatori: ISPMN, Centrul Cultural German Cluj-Napoca, Centrul Cultural Francez Cluj-Napoca

La masa rotundă organizată de către ISPMN împreună cu Centrul Cultural German din Cluj-Napoca, Centrul Cultural Francez din Cluj-Napoca, au participat dr. Margit Fauser, Universitatea din Bielefeld; Dana Diminescu, Maison des Sciences des Hommes Paris; dr. Remus Anghel, ISPMN Cluj și alți 40 intervievați.

Migrația internațională din România este esențialmente un fenomen postdecembrist, România devenind în ultimii ani una dintre cele mai importante țări de origine ale migraților est-europeni. Majoritatea românilor au prieteni, rude, cunoscuți care au participat într-un fenomen migratoriu pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp. În România contemporană, migrația este principalul proces de schimbare socială și tinerii români iau în considerare migrația ca pe una dintre cele mai importante strategii ocupaționale și de viață. O altă semnificație a migrației are loc însă, în țările de destinație a migraților, unde migrația înseamnă o creștere a diversității culturale și provocări în acomodarea și adaptarea migraților în noile lor societăți de recepție. Această a doua semnificație este adresată în masa rotundă planificată, care a discutat în contextul României, ce va însemna migrația unor persoane din

alte contexte culturale. Acest lucru a fost tematizat de către trei specialiști în migrație: dr. Margit Fauser de la Universitatea din Bielefeld, Germania, Dana Diminescu de la Maison des Sciences des Hommes din Paris și dr. Remus Anghel de la ISPMN Cluj-Napoca.

Masă rotundă: *Minoritățile din România - cercetări, proiecte, lansări de carte*

Data: 26 noiembrie 2009

Locul: Complexul Muzeal Arad, Arad

Organizatori: ISPMN, Complexul Muzeal Arad

Evenimentul a fost deschis de către Elena Rodica Colta, etnolog la Complexul Muzeal Arad. În deschidere István Horváth a vorbit despre statutul Institutului, a prezentat activitatea ISPMN-ului și publicațiile acestuia, apărute cu sprijinul Administrației Fondului Cultural Național.

Prezentarea *Colecției minorități*, de către Elena Rodica Colta, a fost urmată de lansarea volumelor *Procese și contexte social-identitare la minoritățile din România*, respectiv *Folyamatok és léthelyzetek – kisebbségek Romániában*, editate de către Jakab Albert Zsolt și Peti Lehel, cercetători ISPMN.

Elena Rodica Colta și Adelina Stoenescu au prezentat cercetările realizate în acest domeniu de către Complexul Muzeal Arad. Au prezentat proiectul *PUZZLE. Identități în dialog* – Muzeul virtual al românului modern, realizat împreună cu Rețeaua Națională a Muzeelor din România și *În umbra Shoahului – Comunitatea evreiască din Arad*, proiect inițiat de către Complexul Muzeal Arad, cu sprijinul Yad Vashem (The Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Authority) Israel.

Seminarii săptămânale, workshopuri

Seminariile săptămânale sunt prelegeri, mese rotunde inițiate de către ISPMN ce au drept scop dezbaterile diferitelor teme din domeniul relațiilor etnice, minorităților naționale și a naționalismului.

Cu participarea cercetătorilor ISPMN Jakab Albert Zsolt și Kiss Dénes în perioada 3 martie - 28 aprilie au fost organizate o serie de prelegeri cu titlul *Minorități din România*:

- Armenii din România (Veress Ilka) 3 martie 2009;
- Cehii și slovacii din România (Jakab Albert Zsolt, Peti Lehel) 19 martie 2009;
- Evreii din România (Gidó Attila) 24 martie 2009;
- Germanii din România (Sólyom Zsuzsa) 26 martie 2009;
- Rutenii din România (Könczei Csongor) 31 martie 2009;
- Bulgarii din România (Gidó Attila) 7 aprilie 2009;
- Croații/carașovenii din România (Anghel Remus Gabriel) 9 aprilie 2009;
- Ucrainenii din România (Alina Moisa) 16 aprilie 2009;
- Sârbii din România (Székely István) 16 aprilie 2009;
- Romii din România (Toma Stefánia, Fosztó László) 21 aprilie 2009;
- Turcii și tătarii din România (Kozák Gyula) 21 aprilie 2009;
- Albanezii din România (Iulia Hossu) 23 aprilie 2009;
- Italienii din România (Bokor Zsuzsa) 23 aprilie 2009;
- Rușii-lipoveni din România (Crăciunel Lăcătușu) 28 aprilie 2009;

Cercetătorii implicați în proiectul *Sistemul instituțional al minorităților naționale din România* au prezentat minoritatea studiată urmărind următoarele aspecte: 1. prezentarea generală, demografică, date/procese istorice; 2. prezentarea rezultatelor din proiectul instituțional; 3. prezentarea sociologică-antropologică a experiențelor de teren.

Workshop pe tema *Strategia cercetărilor despre romi, alocarea responsabilităților, rezultatele scontate* Cluj-Napoca, Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, 10 februarie 2009

Prezentat de Fosztó László, cercetător ISPMN.

Workshop pe tema *Introducere în folosirea programului EndNote*

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 10 februarie 2009

Prezentat de Fosztó László, cercetător ISPMN.

Workshop pe tema: Studiu de caz *De la Kodoba la Codoba. Despre schimbarea identității etnice secundare într-o familie de muzicanți romi dintr-un sat din Câmpia Transilvaniei*

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 29 ianuarie 2009

Prezentat de Könczei Csongor, cercetător ISPMN.

Workshop pe tema: „Încercări de a evalua programul educațional *A doua șansă*”

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 5 februarie 2009

Prezentat de Plainer Zsuzsa, cercetător ISPMN.

Discuții privind metodologia cercetării cu titlul: *A téma fogta kutató, avagy módszertani szinkretizmus az interdiszciplinaritás határán (Cercetătorul prins de tematică, adică sincretism metodologic pe marginea interdisciplinarității)*, despre posibilitatea de-a utiliza numai principiile de bază ale metodologiei network-ului social.)

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 24 februarie 2009

Prezentat de Könczei Csongor, cercetător ISPMN.

Workshop pe tema: Prezentarea draftului de chestionar pentru cercetarea *Viața asociativă și spiritul civic la romii din Romania*

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, februarie 2009

Prezentat de Rostaș Iulius, cercetător ISPMN.

Workshop pe marginea terenul din vara acestui an, Sâncrăieni Ciuc

Cluj-Napoca, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 5 noiembrie 2009

Prezentat de Horváth István, președinte ISPMN.

Publicații

Editare cărți ISPMN

În vara anului 2009 a fost înființată Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale. Primele volumele au apărut în colaborare cu Editura Kriterion. O parte a acestor cărți au beneficiat de finanțări acordate de către Administrația Fondului Cultural Național (AFCN) și Agenția Națională pentru Romi (ANR).

Volumele urmăresc tematici aflate în conexiune cu domeniile de studiu ale Institutului nostru, respectiv, studierea și cercetarea inter și pluridisciplinară a păstrării, dezvoltării și exprimării identității etnice, aspectelor sociologice, istorice, culturale, lingvistice, religioase sau de altă natură ale minorităților naționale și ale altor comunități etnice din România. Aceste volume ilustrează fragmente din istoria socială a minorităților naționale din România, fie la nivelul unor studii de caz, fie la nivelul unor analize sociologice demografice, analize antropologice.

Petcuț, Petre (red.) (2009) *Rromii din România. Documente I.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale–Kriterion

Vol. 1.

Volumul lui Petre Petcuț, centrat pe istoria romilor desprinsă din documentele emise pe teritoriul celor două state medievale românești, își are motivația în inexistența unei astfel de lucrări în peisajul publicistic românesc, fapt ce a avut drept rezultat decenii de desconsiderație în privința rolului romilor pe teritoriul românesc. Volumul I cuprinde documentele Țării Românești, începând cu primul document, care datează din 3/16 octombrie 1385 și merge până către sfârșitul secolului al XVI-lea.

Kiss, Tamás, Fosztó, László, Fleck, Gábor (ed.) (2009) *Incluziune și excluziune. Studii de caz asupra minorităților de romi din România.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale–Kriterion

Volumul tratează diferitele forme ale excluziunii sociale prin metodele specifice studiilor de comunitate, prezentând cazuri empirice. Focusul studiilor este pe particularități

locale ale mecanismelor integrării/excluziunii. Autorii au dorit să demonstreze diversitatea acestor mecanisme, delimitând însă trei teme majore: (a) economia locală și participarea diferențiată pe piața forței de muncă; (b) politica locală, tehnicile de control, structurile de leadership/mediatori comunitari; (c) structurile simbolice, mecanismele categorizării sociale.

Kiss, Tamás (2009) *Perspectivă administrativă? O analiză comparativă a discursului demografic maghiar din România.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale–Kriterion

Volumul analizează evoluția discursului demografic maghiar din anii 1950 până în zilele noastre, comparând-o cu evoluția discursului demografic românesc.

Discursul demografic românesc este analizat prin studiile lui Vladimir Trebici și Vasile Ghețău. Analiza discursului maghiar se concentrează pe de-o parte pe strategiile discursive ale intelectualilor maghiari care în timpul perioadei pro-nataliste au încercat să tematizeze problema sporului natural ca o problemă națională (maghiară), pe de altă parte sunt analizate modelele demografice prin care era interpretată evoluția populației maghiare după schimbarea de regim, mai ales după recensământul din 2002.

Fosztó, László (2009) *Colecție de studii despre romii/țigani din România.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale–Kriterion

Acest volum este o colecție de studii despre romii/țigani din România în contextul socio-politic global actual. Studiile combină o abordare antropologică cu o analiză politică și o analiză media pentru a se adresa diferitelor nivele (local, național și global) ale fenomenului cercetat.

Jakab, Albert Zsolt, Peti, Lehel (ed.) (2009) *Procese și contexte social-identitare la minoritățile din România.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale–Kriterion

Jakab, Albert Zsolt, Peti, Lehel (ed.) (2009) *Folyamatok és léthelyzetek – kisebbségek Romániában.*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale–Kriterion

Studiile incluse în volumul *Procese și contexte social-identitare la minoritățile din România* utilizează diverse instrumente metodologice și teoretice, dar în același timp ele diferă din punct de vedere conceptual. Totuși, este un volum unitar, ceea ce rezultă în primul rând din obiectul analizei, și anume din faptul că toate studiile din acest volum analizează și interpretează un element al prezentului sau al trecutului sociocultural, al mecanismelor identitare și al strategiilor de viață în cazul minorităților naționale din România. În ciuda diferențelor conceptuale, studiile sunt unitare și în sensul că ele au fost concepute în spiritul multiculturalismului.

Volumul conține studii de istorie socială, istorie locală, etnografie, antropologie, sociologie și istorie politică despre armenii, bulgarii, carașovenii, evreii, sașii (germanii), grecii, italienii, rușii-lipoveni, sârbii, turcii și ucrainenii din România. Celelalte minorități (cum ar fi maghiarii și romii) au fost bine reprezentate și cercetate destul de mult până acum, astfel, ele sunt doar menționate aici; cititorul poate afla noutăți despre aceștia în ceea ce privește conviețuirea etnică și sistemele de relații cu celelalte minorități. Volumul este editat în două limbi (română și maghiară) pentru a face cunoscute aceste lucrări unui public cât mai larg (de exemplu pentru publicul, respectiv minoritățile din Ungaria).

Studiile analizează elementele etnoculturale ale minorităților naționale care au un trecut bogat. Ele dovedesc faptul că aceste minorități s-au adaptat bine la realitatea socioculturală în care trăiesc. Integrarea minorităților naționale în societatea românească și în trendurile europene a avut un efect favorabil asupra proceselor economice și a contribuit la crearea diversității culturale.

Olti, Ágoston (editor), Gidó, Attila (coordonator volum) (2009) *Minoritatea maghiară în perioada comunistă*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale–Kriterion

Volumul conține 13 studii reprezentative despre istoria minorității maghiare scrise de către cercetători de istorie contemporană. Studiile au fost scrise pe parcursul a mai multor programe de cercetare: Minorități noi și vechi în Europa Centrală, Regiunea Autonomă Maghiară, Cooperativele din România etc.

Această temă este extrem de vastă și din această cauză, studiile sunt grupate în jurul a trei teme distincte: descrierea proceselor de integrare de stânga cu impact asupra minorităților naționale, descrierea momentelor de cotitură și descrierea instituțiilor. Abordarea acestor teme se realizează prin folosirea izvoarelor arhivistice și cu utilizarea metodologiei istoriei sociale.

Până acum, aceste studii nu au fost accesibile cititorilor în limba română, ceea ce ne face să afirmăm că publicarea rezultatelor științifice va avea un impact favorabil asupra mediului științific precum și în rândul publicului larg.

Horváth, István; Tódor Erika Mária (red.) (2009) *Nemzetállam, globalizáció és kétnyelvűség. Nyelvpedagógiai és szociolingviztikai megközelítések (Limba, identitate, multilingvism și politici educaționale)*

Cluj-Napoca: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale–Kriterion

Volumul conține studiile lingvistice prezentate la conferința științifică desfășurată în perioada 18–21 iunie 2009, la Miercurea-Ciuc: *Politici educaționale și practici pedagogice în context multilingv. Limbă, identitate, existență bi(multi)lingvă*. Autorii abordează tema multilingvismului și a politicii educaționale, relația între limbă și identitate. Studiile oferă o perspectivă panoramică, de multe ori critică, asupra unor aspecte cuprinzătoare cum ar fi analiza bilingvismului maghiar–român din perspectiva deciziilor lingvistice și a obiceiurilor de uz a limbilor sau prezentarea modului de monitorizare a implementării Cartei Europene a Limbilor Regionale și Minoritare în România. Studiile de tip „holistic” au fost întregite de abordările analitice ale unui subcomponent al existenței bilingve (prin prezentarea aspectelor referitoare la schimbarea de cod lingvistic, la formele bilingvismului instituțional maghiar–român, la rolul limbii a doua în însușirea limbii a treia), dar și de reflecții cu caracter tehnic și organizatoric (prin prezentarea modalităților de realizare a educației interculturale).

Volume în curs de apariție:

- Traducere în limba română a cărții *Nationalist Politics and Everyday Ethnicity in a Transylvanian Town*
Rogers Brubaker, Margit Feischmidt, Jon Fox, Liana Grancea
- *Minorități în zonele de contact interetnic. Studii de caz asupra comunităților de cehi și slovaci din Europa de Est*
Jakab Albert Zsolt – Peti Lehel (red.)

- *Kisebbségek interetnikus kontaktzónában. Csehek és szlovákok Kelet-Európában*
Jakab Albert Zsolt – Peti Lehel (red.)
- *140 de ani de legislație minoritară în Europa Centrală și de Est. (Volum de conferință)*
Gidó Attila – Horváth István – Pál Judit (editori)

Studii de atelier

În anul 2009, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale a lansat paisprezece ediții ale seriei *Studii de atelier. Cercetarea minorităților naționale din România*.

Studiile de atelier urmăresc diferite subiecte de cercetare: analizează viața religioasă a unei localități multietnice; prezintă concepția pluralismului lingvistic în utilizarea limbii romani; urmăresc concepția instituției cetățeniei în Europa Centrală și de Est; analizează evoluția finanțărilor de la bugetul de stat alocate în mod direct organizațiilor centrale ale cetățenilor aparținând minorităților naționale etc.

Studiile sunt editate în mai multe limbi iar autorii articolelor sunt cercetători ai institutului precum și colaboratori externi ai acestuia.

Matras, Yaron (2009) Viitorul limbii Romani: către o politică a pluralismului lingvistic. (Working Papers, 13)

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Articolul se referă la emergența pluralismului lingvistic în utilizarea limbii romani, în mass-media și instituțiile de învățământ din ultimul deceniu. Codificarea lingvistică este în primul rând regională, vizând un public regional. Problema cu care se confruntă organizațiile implicate în politica lingvistică este aceea de a concepe rețelele și cooperarea internațională, luând în calcul, în același timp, realizările descentralizării deceniului precedent. Călea practică este adoptarea pluralismului ca politică lingvistică: susținerea inițiativei și creativității regionale, concomitent cu consolidarea eforturilor de a stabili rețele și schimburi internaționale.

Gog, Sorin (2009) Cemeteries and dying in a multi-religious and multi-ethnic village of the Danube Delta. (Working Papers, 14)

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Această lucrare analizează modalitatea în care noile cosmologii postsocialiste restructurează religia și modelează mentalitățile religioase în România contemporană. Cercetarea care stă la baza acestui studiu se desfășoară în *Sch.*, un sat multiethnic și multireligios, situat în sud-estul României. Studiul oglindește transformările sociale importante ale sistemului social din România precum și tensiunile produse de implementarea diferitelor politici postsocialiste de identități etnice și culturale.

Culic, Irina (2009) *Dual Citizenship Policies in Central and Eastern Europe. (Working Papers, 15)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Studiul este o investigație sociologic-istorică a politicilor postcomuniste privind dubla cetățenie în Europa Centrală și de Est, în care instituția cetățeniei este concepută ca mijloc de construcție a statului. Pentru a sintetiza motivele dominante care au condus strategiile acestor state în conceperea politicilor de cetățenie, practicile dublei cetățenii sunt inventariate într-o tipologie ce indică rațiuni de stat diferite. În final, prin examinarea asimetriilor prezente în prevederile despre dubla cetățenie, este substanțializată teza construcției statale și sunt identificate tensiunile inerente acestui tip de legislație.

Mohácsék, Magdolna (2009) *Analiza finanțurilor alocate organizațiilor minorităților naționale. (Working Papers, 16)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Lucrarea de față prezintă evoluția finanțărilor de la bugetul de stat alocate în mod direct organizațiilor centrale ale cetățenilor aparținând minorităților naționale, în perioada 1994-2008, respectiv finanțarea unor acțiuni, programe și proiecte interetnice și de combatere a intoleranței, atribuite pe bază de concurs, în perioada 2005-2008.

Gidó, Attila (2009) *On Transylvanian Jews. An Outline of a Common History. (Working Papers, 17)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Lucrarea de față abordează istoria evreilor din Transilvania ca o istorie de integrare și se limitează la o trecere în revistă și pe alocuri o completare a informațiilor deja știute. Noutatea sa constă în prezentarea istoriei evreilor în lumina identităților și loialităților. Sunt consacrate capitole separate antisemitismului modern, Holocaustului, dar și mișcării naționale

evreiești din Transilvania. Studiul este o sinteză adresată atât publicului mai larg interesat de istoria evreilor din Transilvania, cât și cercetătorilor din domeniu.

Kozák, Gyula (2009) *Muslims in Romania: Integration Models, Categorization and Social Distance. (Working Papers, 18)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Textul reprezintă o primă încercare de a înțelege modelele sau mai precis proiectele de incorporare a musulmanilor din România. Pornind de la sistemul instituțional și discursurile liderilor diferitelor instituții ale comunității am identificat două modele distincte. Primul model propune o afiliere la comunitatea de musulmani bazată pe apartenența la o regiune bine circumscrisă și o istorie particulară caracterizată de tradiții culturale specifice. În acest model religia este definită ca o dimensiune aparte a unui model identitar etno-regional. Cel de-al doilea, din contră, este fundamentat pe o practică a islamului universal.

Hossu, Iulia-Elena (2009) *Strategii de supraviețuire într-o comunitate de romi. Studiu de caz. Comunitatea „Digului”, Orăștie, județul Hunedoara. (Working Papers, 19)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Lucrarea este rezultatul unei cercetări de teren antropologice efectuate în vara anului 2004, continuată pe parcursul anilor ce au urmat, 2005, 2006, 2007, în zona Orăștiei, județul Hunedoara. Cercetarea la care se face referire în această lucrare, *Sănătatea reproducerii la femeile rome*, a început în vara anului 2004. Rolul autoarei textului, pe întreg parcursul cercetării, a fost de cercetător de teren. Textul oferă cititorului o imagine de ansamblu asupra comunității studiate și totodată, un inventar al strategiilor de supraviețuire pe care membrii acestei comunități se văd în postura de a le dezvolta pentru a-și asigura traiul zilnic.

Székely, István - Gergő (2009) *Reprezentarea politică a minorităților naționale în România. The political representation of national minorities in Romania. (Working Papers, 20)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Lucrarea este compusă din două părți. Prima parte trece în revistă evoluția aspectelor din legislația electorală românească referitoare la minoritățile naționale, atât la nivelul parlamentului cât și la nivelul consiliilor locale și județene. În cea de-a doua parte sunt prezentate rezultatele obținute la alegerile parlamentare (1990-2008) și locale (1996-2008) de organizațiile celor 19 minorități naționale din România.

Peti, Lehel (2009) *Câteva elemente ale schimbării perspectivei religioase: secularizarea, transnaționalismul și adoptarea sectelor în satele de ceangăi din Moldova. Transnational Ways of Life, Secularization and Sects. Interpreting Novel Religious Phenomena of the Moldavian Csángó Villages. (Working Papers, 21)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Studiul prezintă, prin prisma vieții religioase, fenomenul modernizării în satele ceangăilor din Moldova, totodată interpretează schimbările semnificative produse în viața religioasă tradițională, modul de organizare al vieții cotidiene, transformarea valorilor centrale și observă tendințele de secularizare și apariția mișcărilor religioase de tip sectant.

Constantin, Sergiu (2009) *Tirolul de Sud – un model de autonomie și conviețuire? (Working Papers, 22)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Studiul prezintă principalele caracteristici ale sistemului de protecție a minorităților în provincia autonomă Tirolul de Sud din Italia. După o scurtă trecere în revistă a unor repere istorice esențiale pentru înțelegerea contextului actual, articolul se concentrează pe aspectele juridice și instituționale ale Statutului de autonomie din 1972. Performanțele sistemului sunt evaluate prin referire la cele trei elemente definitorii ale sale: mecanismul „cotelor lingvistice” prin care se realizează împărțirea proporțională între sudtirolezi, italieni și ladini a posturilor publice și a resurselor financiare; organizarea și funcționarea învățământului în Tirolul de Sud; drepturile lingvistice ale populației în raporturile cu autoritățile administrative și judiciare. Cercetarea se bazează pe cadrul legal existent, pe jurisprudența curților italiene și internaționale și pe literatura de specialitate.

Jakab, Albert - Zsolt (2009) *Organizarea memoriei colective după 1989 în Cluj-Napoca. The Organization of Collective Memory by Romanians and Hungarians in Cluj-Napoca after 1989. (Working Papers, 23)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Studiul urmărește documentarea și analiza etnografică a modului în care se organizează memoria în orașul Cluj-Napoca, în perioada de timp cuprinsă între anii 1989 și 2008. La început se prezintă specificitățile de formă și de conținut ale constituirii memoriei colective și modelele procesului de comemorare – dar toate acestea sumar, fără iluzia totalității. Pe baza acestora, se dovedește faptul că apariția memoriei colective nu poate fi

spontană, ci, mai degrabă, rezultatul unui proces de constituire conștientă. Colectivul comemorativ, autoritatea care monitorizează memoria colectivă se luptă pentru posesia și pentru controlul acesteia, iar mai apoi o folosește în interesul conjuncturii politice respective.

Se prezintă, de fapt, o rivalitate între diversele etnii, grupări, confesiuni, organizații sau partide politice, prin gesturile spectaculoase ale comemorării trecutului. Conform cercetărilor personale anterioare, autorul a ajuns la concluzia că identitatea grupării comemorative este amplificată de comemorarea conștientă, organizată, a trecutului.

Peti, Lehel (2009) *Apariția Fecioarei Maria de la Seuca, în contextul interferențelor religioase și etnice / The Marian Apparition from Seuca/Szőkefalva in the Context of Religious and Ethnical Interferences (Working Papers, 24)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Până la mijlocul anului 2000, o localitate defavorizată din punct de vedere infrastructural dintr-o microregiune din România a devenit un loc de pelerinaj cu o deosebită importanță. Alături de locurile de pelerinaj atât de însemnate din Estul Europei, aflate în aria lingvistică maghiară, ca de pildă Șumuleu Ciuc și Radna, localitatea Seuca se impune din acest punct de vedere într-un context cultural și socio-istoric cu totul specific.

În cadrul prezentei analize autorul încearcă să expune modul în care interferențele religioase și etnice au influențat asupra formării acestui loc de pelerinaj cu substrat imaginar. Va analiza rolul referințelor etnice și confesionale, precum și cel al diverselor sisteme simbolice explicative ale comunității cu privire la formarea de atitudine față de viziunile unei țigănci. În acest sens, va configura istoria relațiilor etnice și confesionale din localitate, menționând și procesele economice comunitare. Totodată, va încerca să prezintă diversele tipuri confesionale de referință care însoțesc aparițiile Fecioarei Maria, precum și încercările vizionarului de a discredita considerațiile diverselor confesiuni în ceea ce privește profețiile sale.

În istoria localității Seuca pot fi recunoscute practici de edificare ale granițelor etnice și confesionale formând importante componente legate de funcționarea comunităților din regiunile multiculturale. Modificarea artificială a proporțiilor etnice a transformat modelele de raportare comunitare, conviețuirea etnică devenind mai problematică. Aspirând spre valorificarea locului de pelerinaj, biserica romano-catolică locală a integrat cu succes cel mai important mesaj al aparițiilor Fecioarei Maria, în ideologia reconcilierilor etnice. Alături de experiențele locale, succesul a fost asigurat și de trezirea unor sentimente legate de

evenimentele intens mediatizate în mass-media și cu mare încărcătură emoțională, precum cele care au avut loc în 1990 la Târgu-Mureș. Viziunile magice comunitare parțial funcționale, precum și depășirea ocazională a granițelor etnice și confesionale au favorizat în acest sens strategiile bisericești.

Könczei, Csongor (2009) *De la Kodoba la Codoba. Despre schimbarea identității etnice secundare într-o familie de muzicanți romi dintr-un sat din Câmpia Transilvaniei / Hogyan lett a Kodobából Codoba? „Másodlagos” identitásváltások egy mezőségi cigánymuzsikus családnál (Working Papers, 25)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Pălatca, așezată în interiorul Câmpiei Transilvaniei, este unul dintre centrele muzicanților romi din această regiune. Aici au trăit și trăiesc până în prezent, multe familii de țigani muzicanți, cea mai vestită dintre ele fiind familia Kodoba. Prezentul studiu de caz își propune, pe de o parte, să urmărească de-a lungul secolului al XX-lea transformarea unei familii romungre, cu nume maghiar – bună cunoscătoare a limbii maghiare și de religia reformată – într-o familie cu nume românesc, care nu mai (sau doar cu greu) vorbea limba maghiară și care o vreme își mai păstra religia reformată, apoi a trecut la religia ortodoxă. Pe de altă parte, încearcă să contureze contextul social mai amplu al acestui proces de schimbare identitară, dezvăluind totodată conexiunile referitoare la cauza și efectul acestuia. Totodată, procesul investigat devine interesant și pe motivul că familia muzicanților romi, pe nume Kodoba, utilizează graiul țigănesc drept limbă maternă, așadar identitatea sa primară (deocamdată) este cea de rom, dar și din cauza că – datorită profesiei – aceasta a păstrat mereu rolul ei de mediator dintre culturile locale de maghiari, români și țigani, dat fiind faptul că membrii ei erau cei care au transmis și au furnizat cultura tradițională, prin muzică și dans, fiecăreia dintre aceste etnii.

Lazăr, Marius (2009) *Semantică socială și etnicitate. O tipologie a modurilor identitare discursive în România (Working Papers, 26)*

Cluj-Napoca: Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale

Studiul intenționează să recompună un tablou al relațiilor interetnice din România pornind de la câteva anchete sociologice realizate pe parcursul anilor de către Centrul de Cercetare a Relațiilor Interetnice (CCRIT), Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală împreună cu Metro Media Transilvania (CRDE și MMT) și Institutul pentru

Studierea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN). Deși derulate în contexte și cu obiective diferite, anchetele – la care autorul studiului de față a participat fie în calitate de realizator, fie de consultant - au avut, toate, un numitor comun: ele radiografiau climatul interetnic din România plecând în esență de la imaginile în oglindă pe care și le contrapuneau unul altuia principalele grupuri etnice (români, maghiari și romi, în principal).

Depășind un anumit nivel de descriptivism empirist, specific primelor tentative de sintetizare a datelor culese pe teren, studiul își propune să ofere o sinteză a principalelor atitudini și orientări ale populației României pe baza elaborării unei *tipologii a atitudinilor și discursuri ideal-tipice*, corespunzătoare unor segmente sociale distincte. Demersul înglobează acele date longitudinale care permit o abordare unitară, bazată pe continuitate, ce consemnează aspecte esențiale și relevante pentru poziționarea subiecților în câmpul interetnicității.

Studiile pot fi citite și descărcate în format electronic de pe site-ul Institutului: <http://ispmn.gov.ro/studii-de-atelier/>.

Co-editări

Cercetătorii ISPMN au editat numere tematice ale unor reviste de cultură și de știință, astfel au apărut: numărul 9 al revistei *Művelődés*, numărul 5 și 11 al revistei *Korunk*, numărul 138 al revistei *Sfera politicii*, numărul de primăvară al revistei *Pro Minoritate*, numărul 1-2/2009 al revistei *Magyar Kisebbség*.

Numărul 9 din revista *Művelődés*

În data de 28 aprilie 2009 a avut loc la Casa Tranzit Ház din Cluj-Napoca sesiunea științifică în limba maghiară *Coregrafia și etnocoreologia maghiară din Transilvania în mileniul trei* organizată de către ISPMN, în colaborare cu Fundația Tranzit din Cluj-Napoca. Din unele studii prezentate la această conferință a fost editat al 9-lea număr, din luna septembrie, al revistei *Művelődés* din Cluj-Napoca. Persoana responsabilă de co-editare din partea ISPMN a fost dr. Köncei Csongor (e-mail: cs.konczei@ispmn.gov.ro).

Numărul revistei *Művelődés* conține următoarele studii în limba maghiară:

- dr. Köncei Csongor: *Coregrafia și etnocoreologia maghiară din Transilvania în mileniul trei* (Cuvânt înainte);
- Laskay Adrienne: *Dansuri culte pe scenele transilvane*;

- Deák Gyula: De la dans popular la teatru-dans;
- dr. Köncei Csongor: Recomandări privind introducerea în curriculumul educațional a învățământului de specialitate (arta mișcării și a dansului) în limba maternă ;
- dr. Fügedi János: Text reacție la studiul prezentat de către Köncei Csongor;
- Pálffy Gyula: Dansurile unui sat mixt – Grindeni / Gerendkeresztúr din județul Mureș ;
- dr. Fügedi János: Rolul notației în prelucrarea științifică a dansului;
- dr. Köncei Csilla: Tripletul născut mort. Dezbateră publică despre etnocoreologia maghiară inexistentă din România în anii 60-70;
- Masă rotundă – dezbateră publică – cu invitații: dr. Felföldi László, dr. Fügedi János, drd. Karácsony Zoltán, Pálffy Gyula și dr. Pávai István. Modertor: dr. Fosztó László.

Număr special 5 al revistei Korunk: *Cercetarea minorităților naționale din România.*

(editat de Peti Lehel)

Numărul special dezbate șansele cercetării instituționalizate a minorităților naționale, (interviu realizat cu președintele ISPMN, István Horváth), cu posibilitățile îmbunătățirii politicilor publice (László Fosztó) și stereotipuri științifice privind minoritatea romă (Csongor Köncei), despre strategiile de creare ale identității comunității armene (Ilka Veress), istoria minorității albaneze din România (Zsuzsa Plainer), eforturile de integrare a musulmanilor din România, precum și despre discursul public legat de această problemă (Gyula Kozák). Gábor Gángó analizează efectele legii minorităților din 1866 (Imperiul Austriac), Pál Tamás analizează noțiunea „țară mamă” – elementele constitutive și „folosirea” acesteia în sfera politică.

Pe lângă eseurile și studiile realizate, revista conține și diferite recenzii.

Număr special 11 al revistei Korunk

Balázs Imre József, editor, Plainer Zsuzsa, coordonator

În noiembrie 2009, revista Korunk a publicat numărul 11/2009 cu tema: *Alternativele pentru construirea națiunii (Nemzetépítési alternatívák)*, o parte din articolele acestui număr sunt „produsele” finale ale atelierului *Cultura înaltă și construirea națiunii*, organizat de către ISPMN împreună cu revista Korunk în iunie 2009. Revista conține: studiul istoricului Nagy Mihály Zoltán, *Prieteni sau dușmani? Schimbarea imaginii maghiarilor în cărțile de istorie românești în 1947-1989*, studiul lui Plainer Zsuzsa despre cenzura teatrală din Oradea din anii 80, studiul Alinei Branda: *Literatura și experiența totalitarismului*. Un studiu de caz, despre creația lui Augustin

Buzura în contextul comunismului de stat, studiul lui T. Szabó Levente: *Un nou model al construirii națiunii prin literatură? Patru repere pentru înțelegerea cultului scriitorului Wass Albert*, despre modul în care scriitorul Wass Albert a devenit o figură iconică pentru orientările politice maghiare de dreapta.

Numărul 138 din revista *Sfera politicii*

Coordonator: Fosztó László

ISPMN a inițiat o colaborare editorială cu revista *Sfera Politicii*. Colaborarea a avut drept scop diseminarea rezultatelor cercetărilor efectuate în cadrul ISPMN. Grupul țintă au fost cititorii revistei Sfera Politicii, publicul larg din România.

În cadrul acestei colaborări s-a realizat:

- redactarea și publicarea a 5 studii în revista cu numărul 138, Anul XVIII August 2009;
- István Horváth: *Politici lingvistice față de minoritățile naționale din România 1990-2008*;
- István Gergő Székely: *Reprezentarea minorităților în consiliile locale*;
- Gyula Kozák: *Islam, identitate și integrare la musulmanii din România*;
- Iulius Rostaș: *Romii în România postcomunistă: mobilizare și discurs identitar*;
- László Fosztó: *De la practici de integrare la o filozofie a integrării romilor*.

(vezi http://www.sferapoliticii.ro/sfera/pdf/Sfera_138.pdf)

- transcrierea și traducerea textului, rezultat în urma unei mese rotunde în limba română (Participanții la masa rotundă: Tímea BAKK-DÁVID, László FOSZTÓ, István HALLER, István HORVÁTH, Tamás KISS, Gergő PULAY, Zoltán SIPOS, Vilmos TÁNCZOS, Stefánia TOMA) organizate de către ISPMN a fost publicat în Sfera Politicii, în două părți: numărul 139 (septembrie 2009) și numărul 140 (octombrie 2009) - Arhivele Sfera Politicii - Masă rotundă - Economie și moralitate: Factori care influențează conflictele interetnice din Secuime (I) și Arhivele Sfera Politicii - Masă rotundă - Economie și moralitate: Factori care influențează conflictele interetnice din Secuime (II) (vezi

http://www.sferapoliticii.ro/sfera/pdf/Sfera_139.pdf și

http://www.sferapoliticii.ro/sfera/pdf/Sfera_140.pdf)

Numărul 2009/1 din revista *Pro Minoritate*

Numărul 2009/1 al revistei Pro Minoritate a avut două blocuri tematice: (1) Alegerile parlamentare din România din anul 2008, (2) minoritățile din România. Co-editarea acestui număr a fost realizată de către Kiss Tamás, cercetător ISPMN.

Numărul revistei *Pro Minoritate* conține următoarele studii în limba maghiară:

Alegeri parlamentare 2008

- Cristian Preda: *Alegeri parlamentare din 2008*;
- Székely István Gergő: *Sistemul electoral uninominal*;
- Kiss Tamás: *UDMR și alegătorii maghiari. Schiță sociologică*;
- Kántor Zoltán és Pászkan Zsolt: *Partidele naționaliste*;
- Bakk Miklós: *Reforma constituțională*;
- Dévényi Árpád és Tatrossy Károly: *Situația comunității maghiare din România într-un context geopolitic*;
- Toró Tibor: *Înțelegere sau coaliție electorală? Elita politică maghiară după alegeri parlamentare, înainte de alegeri europarlamentare*;
- Csutak István: *UDMR, în ce direcție?*

Minorități din România

- Veress Ilka: *Strategiile de reproducere culturală a minorității armenice*;
- Kozák Gyula: *Strategii de integrare a musulmanilor din România*;
- Kiss Dénes és Peti Lehel: *Ucrainenii din Maramureș*.

Număr special al revistei *Magyar Kisebbség*

Editat de Gidó Attila (ISPMN) și Pál Judit (Universitatea „Babeș-Bolyai”)

În perioada 10-11 decembrie 2008 a avut loc conferința intitulată *140 de ani de legislație minoritară în Europa Centrală și de Est*. Conferința a fost organizată de către Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale în colaborare cu Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” (Cluj-Napoca), Societatea Muzeului Ardelean (Cluj-Napoca), Comitetul Academic din Cluj (Cluj-Napoca) și Etnikai–Nemzeti Kisebbségkutató Intézet (Budapesta).

Prezentările publicate în limba maghiară au avut ca teme majore: contextul istoric și ideologic (istorie a ideilor) al legii naționalităților din 1868, reacția naționalităților față de lege, istoria instituțională a legilor naționalităților din Europa Centrală și de Est, analiza comparată

a diferitelor legislații privind naționalitățile din Europa Centrală și de Est, legile actuale în problema minorităților în Europa Centrală și de Est, mecanisme de funcționare.

Numărul 1-2 din 2009 conține următoarele studii în limba maghiară:

- Gángó Gábor: *Az 1868. évi nemzetiségi törvény és következményei;*
- Deák Ágnes: *Az 1868-as nemzetiségi törvény ausztriai előzményei;*
- Demeter Attila: *Eötvös József nemzetiségi nézetei az Uralkodó eszmékben;*
- Egyed Ákos: *Gróf Mikó Imre és a nemzetiségi kérdés;*
- Pál Judit: *Unió vagy autonómia? Erdély uniójának törvényi szabályozása;*
- Cieger András: *Liberalizmus és hatalmi érdek. A szabadságjogokra vonatkozó politikusi dilemmák a dualizmus kori Magyarországon;*
- Varga-Kuna Bálint: *A millennium és a nemzetiségek;*
- Fedinec Csilla: *Milyen legyen a ruszin autonómia? A kárpátaljai vajdaság ügye;*
- Vasile Ciobanu: *Proiecte pentru o lege a minorităților naționale în România interbelică;*
- Zahorán Csaba: *Egy kis Magyarország Nagy-Romániában. Alternatívák a Székelyföldre a két világháború közötti magyar tervezetekben;*
- Plainer Zsuzsa: *Színarabból diskurzus. A nyolcvanas évek szimbolikus politizálása egy romániai magyar helyi társadalomban;*
- Dobos Balázs: *Kisebbségpolitikai célok és koncepciók Magyarországon 1988–1993 között;*
- Radu Chiriță: *Discriminarea etnică și rasială în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului;*
- Sergiu Constantin: *Legislația minoritară în Italia și Slovenia. Studiu de caz cu privire la educație și participare politică;*
- Tóth Mihály: *Kisebbségvédelmi jogalkotás és jogérvényesítés Ukrajnában. Egy új nemzetállam kisebbségpolitikájának tapasztalatai;*
- Horváth István: *Kisebbségi nyelvi jogok és kisebbségi nyelvhasználat Romániában;*
- Székely István Gergő: *Soluții electorale speciale pentru minorități – legislația românească în perspectivă comparată;*
- Varga Attila: *Kisebbségi jogok rendszere és a kulturális autonómia a nemzeti kisebbségek jogállásáról szóló törvénytervezetben.*

Publicații apărute cu sprijinul ISPMN

Nagy Mihály Zoltán - Olti Ágoston (ed.): *Érdekképviselet vagy pártpolitika? Iratok a Magyar Népi Szövetség történetéhez, 1944–1953. Pro-Print, Miercurea-Ciuc, 2009.*

După încheierea celui de-al Doilea Război Mondial organizarea vieții politice a maghiarilor din România a fost influențată pe de o parte de *interesele Uniunii Sovietice* care începea să se ridice la rang de singura mare putere în regiune, și pe de altă parte de abilitatea Uniunii Populare Maghiare pe atunci înființate cu ajutorul partidului comunist și a conducătorilor acesteia de a-și impune *interesele de politică minoritară în cadrul politicii minoritare a conducerii partidului majorității și a statului afișată față de minoritatea maghiară*. În cadrul acestei scurte lucrări s-a propus prezentarea *rolului jucat de către UPM în acest context, funcția UPM atât din punctul de vedere a politicii minoritare a statului român vizavi de minoritatea maghiară, respectiv modificarea raporturilor de forță în cadrul statului român, cât și sub aspectul autoorganizării minorității maghiare din România, a integrării sale și a creării instituțiilor specifice minorităților*.

Volumul conține mai ales documente provenite din arhiva centrală a UPM despre care se credea până acum că „au dispărut”. Pe lângă acestea, tipul de document cel mai des întâlnit este raportul diplomatic redactat la reprezentanțele diplomatice din București ale Guvernului Maghiar. Volumul este destinat în special celor care se ocupă de istoria minorităților, respectiv istoria politică, dar este esențial și în analiza politicilor față de minoritățile naționale din statele foste comuniste din Europa Centrală și de Est. Prin clarificarea rolului istoric al UPM se încearcă mai buna înțelegere a procesului de integrare socială și politică a comunității maghiare din România după cel de-al Doilea Război Mondial, rolul elitei politice de stânga de după 1944 a minorității maghiare.

Gidó Attila (ed.): *Úton. Erdélyi zsidó társadalom és nemzetépítési kísérletek (1918-1940). Pro-Print, Miercurea-Ciuc, 2009.*

Lucrarea este compusă din patru părți distincte. Prima parte reprezintă un studiu introductiv despre mișcarea național-sionistă evreiască și autoorganizarea societății evreiești în Transilvania interbelică. Partea a doua include o colecție de 83 de documente. Cea de-a treia parte cuprinde o cronologie a istoriei evreilor din Transilvania între anii 1918–1940. Ultima parte conține datele biografice ale unor lideri evrei din Transilvania interbelică.

Lucrarea analizează modul în care unii factori interni și externi, ca de exemplu mișcarea sionistă, înființarea Partidului Evreiesc, antisemitismul românesc sau maghiar, mișcările studențești românești sau legislația antievreiască, au contribuit la segregarea evreilor de populația maghiară și la renașterea conștiinței naționale evreiești. Prin studierea sistemului instituțional național-evreiesc, s-a încercat prezentarea rolului instituțiilor în formarea identității evreiești și în autoorganizarea societății evreiești interbelice din Transilvania.

În partea de documente a cărții sunt publicate patru tipuri de surse: documente de arhivă, articole apărute în presă, rapoarte publicate ale organizațiilor evreiești și scrieri teoretice asupra problemei identității evreiești.

Cărți de autor

Horváth, István; Anghel, Remus Gabriel (2009), *Sociologia Migrației. Teorii și Studii de Caz Românești*. Polirom, Iași, 2009.

Cartea *Sociologia Migrației. Teorii și Studii de Caz Românești* este primul volum apărut în România despre migrația românească. Cartea cuprinde o culegere de articole, cea mai mare parte apărute în reviste științifice de prestigiu din străinătate. Este o lucrare comprehensivă ce prezintă o alegere teoretică complexă a migrației românești. Studiile sunt realizate de către profesori și cercetători români și străini, ca spre exemplu Rogers Brubaker și Thomas Faist, nume de referință în studiul migrațiilor contemporane cărora li se alătură articole semnate de Dana Diminescu, Jon Fox, Anna Ferro, István Horváth, Gabriel Bădescu, Remus Anghel și alții.

Argumentul principal este acela de a prezenta publicului român tematica complexă a migrației utilizând studii de caz despre migrația românilor. Migrația este o temă extrem de actuală în lumea Occidentală. Prin alegerea tematică a volumului, publicul român poate să aibe accesul la teoriile și dezbaterile actuale asupra migrației. Inserția problematicii migrației în România nu este întâmplătoare: România este una dintre principalele țări de origine ale migranților est Europeni în Europa de Vest și înțelegerea implicațiilor migrației pentru societatea românească este extrem de importantă. În al doilea rând, România va deveni în curând țară de destinație a migranților. La acel moment, migrația va fi din nou aprins discutată în România. Va crește diversitatea etnică a populației României și noi teme asociate

migrației internaționale vor deveni importante. În acest context, prin tematica și studiile publicate, cartea devine în România o lectură aproape obligatorie pentru publicul interesat de această temă.

Fosztó, László (2009). *Ritual Revitalisation after Socialism: Community, Personhood, and Conversion among the Roma in a Transylvanian Village*. LIT Verlag, 2009, Münster.

Cartea lui László Fosztó *Revitalizarea ritualurilor după socialism: comunitate, persoană morală, și conversiune religioasă în rândul romilor dintr-un sat din Transilvania* analizează problemele proceselor de revitalizare etnică și religioasă pe baza unei cercetări antropologice de teren într-un sat din Transilvania.

După căderea sistemelor socialiste din Estul Europei, se poate observa o intensificare și diversificare a practicilor religioase și ritualice în regiune. O parte a acestui fenomen poate fi explicată prin dispariția cenzurii și a controlului politic exercitat în sfera publică. Un alt factor explicativ poate fi găsit în dinamica socială mai largă (europeană) unde se observă o revitalizare rituală în sfera publică începând din anii 1970. În perioada postsocialistă, România este considerată una din cele mai religioase țări din Europa pe baza indicatorilor sociologici, însă rolul religiei în viața socială a oamenilor de rând și semnificația proceselor de revitalizare rituală este prea puțin înțeleasă.

Materialul etnografic analizat demonstrează că în această comunitate mixtă din punct de vedere etnic (majoritate maghiară - minoritate roma) se pot observa procese divergente de revitalizare ritualică. În timp ce localnicii maghiari participă la ritualuri legate de identitatea etno-națională (axate pe tradițiile locale: agricultură, costume populare, folclor, etc.) o parte a populației de romi este mai atrasă de ritualurile neo-protestante (în acest caz, penticostalism). Ritualurile penticostale au un caracter universalist și sunt orientate spre transformări personale generate de conversiunea religioasă.

Studii

Raport de țară privind legislația referitoare la drepturile minorităților naționale din România

Studiul prezintă evoluția legislației din România privind drepturile minorităților naționale în perioada 1990-2009.

Principalele subiecte tratate în studiu sunt următoarele: definiția minorităților naționale, dreptul la identitate, interzicerea discriminării, dreptul la utilizarea limbii materne, dreptul la simboluri și sărbători naționale, dreptul la religie, dreptul la activități culturale, dreptul la liberă asociere, dreptul la informare, dreptul la educație, dreptul de proprietate, cooperare transfrontalieră, minoritățile naționale și sfera socială, reglementarea politicii privind romii, finanțarea organizațiilor minorităților naționale.

Studiul a fost elaborat în limba maghiară în colaborare cu Institutului de Cercetare a Minorităților Naționale și Etnice din cadrul Academiei de Științe din Ungaria, și este parte a unui program internațional comparativ.

Articole (reviste, carte colectivă, publicații electronice)

- Anghel, Remus Gabriel (2009). Buletin informativ Nr.6 *Lansare de carte: Sociologia Migrației. Teorii și Studii de Caz Românești*, <http://ispmn.gov.ro/wp-content/uploads/2009/02/buletin-informativ-nr-6.pdf>, aprilie, 2009.
- Anghel, Remus Gabriel (2009). În cartea colectivă: *Sociologia Migrației. Teorii și Studii de Caz Românești*, Întroducere, *Polirom*, Iași, 2009.
- Anghel, Remus Gabriel (2009). În cartea colectivă: *Sociologia Migrației. Teorii și Studii de Caz Românești*, Schimbare Socială sau Dezvoltare? Studiu de Caz într-un Oraș din România, *Polirom*, Iași, 2009.
- Anghel, Remus Gabriel, Horváth István (2009). Migration and its Consequences for Romania, *Südosteuropa*, Dec. 2009.
- Bokor, Zsuzsa (2009). Viseld és viselkedj. Női viseletelemek harca a 20. század elején Kolozsváron. *Korunk*, nr. 12., 2008.
- Bogdan, Andrea; Mohacsek, Magdolna (2009) A nemzeti kisebbségek problémakörében illetékes közintézmények Romániában és a kisebbségi

nyelvhasználat a közigazgatásban (Instituțiile publice cu atribuții în domeniul minorităților naționale. Utilizarea limbilor minoritare în administrația publică). *Regio*, Nr. 2/2009.

- Bokor, Zsuzsa (2009). Buletin informativ Nr.2 *Studiu de atelier despre tinerii maghiari din Transilvania*, <http://ispmn.gov.ro/wp-content/uploads/2009/02/microsoft-word-buletin-informativ-nr-21.pdf>, februarie, 2009.
- Bokor, Zsuzsa (2009). Buletin informativ Nr.3 *Volum studii despre politicile de producere a bilingvismului*, <http://ispmn.gov.ro/wp-content/uploads/2009/02/microsoft-word-buletin-informativ-nr-3.pdf>, februarie, 2009.
- Fleck Gábor - Fosztó László - Horváth István - Kiss Tamás (2009). Comunități fragmentate. Studii de caz asupra romilor din România În cartea: Incluziune și excludere. Studii de caz asupra comunităților de romi din România. Introducere, Editura ISPMN, Kriterion, 2009.
- Fosztó, László (2009). Conversion narratives, sincere hearts, and other tangible signs: Communicating religious change among the Transylvanian Roma. *Transitions*, vol. 48-2, 2008 aprilie.
- Fosztó, László (2009). Viták és irányzatok a roma-kutatásban: vázlat közpolitikák kidolgozásához. *Korunk*, nr. 5, 2009.
- Fosztó, László, Toma, Stefánia Buletin informativ Nr.8, *Două decade de cercetări despre romii din România (1989–2009) – conferință internațională*, <http://ispmn.gov.ro/uploads/buletine%20informativ/buletin%20informativ%208.pdf>
- Fosztó, László (2009). Dezbateri și tendințe în cercetarea romilor. Schiță pentru elaborarea de politici publice. *Korunk*, versiunea on line, <http://www.korunk.org/?q=ro/node/10608>, 01 iunie 2009.
- Fosztó, László (2009). De la practici de integrare la o filozofie a integrării romilor, *Sfera Politicii*, Nr. 138/2009 august.
- Malina Voicu - Sorin Gog - Fosztó László (2009). Introduction: Twenty years after Atheism, *Studia sociologica*, Decembrie, 2009.
- Gidó, Attila (2009). L'enseignement préscolaire et pré-universitaire juif de Cluj à l'époque de l'entre-deux-guerres. (Evoluția învățământului preșcolar și preuniversitar evreiesc în Clujul interbelic.) *Transylvanian Review*, 2/2009, august.
- Gidó, Attila (2009). On Transylvanian Jews. An Outline of a Common History. http://ispmn.gov.ro/wp-content/uploads/2009/02/gido_21.pdf, mai 2009.

- Gidó, Attila (2009). Cadrele instituționale ale reprezentării intereselor politice evreiești din Transilvania interbelică (Uniunea Națională a Evreilor din Transilvania și Partidul Evreiesc), In: Vasile Ciobanu–Sorin Radu (coord.), *Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX*, Techno Media, Sibiu, 2009, 79–93.
- Hossu, Iulia (2009). În cartea colectivă *Alternative antropologice și etnologice în cercetarea culturilor - studii de comunitate*, studiul *Strategii de supraviețuire într-o comunitate de romi. Studiu de caz. Studiu introductiv*, Edit. EFFES, martie 2009.
- Hossu, Iulia (2009). Buletin informativ Nr.1, *Album foto: Cu un pas mai aproape. Altfel de imagini despre romi din România* <http://ispmn.gov.ro/wp-content/uploads/2009/02/microsoft-word-album-cu-un-pas-mai-aproape6.pdf>, februarie, 2009.
- Hossu, Iulia (2009). Buletin informativ Nr.11, Lansare de cărți: *Perspectivă administrativă? O analiză comparativă a discursului demografic maghiar din România; Colecție de studii despre romii din România* <http://ispmn.gov.ro/uploads/buletine%20informativ/buletin%20informativ%2011.pdf>, noiembrie, 2009.
- Hossu, Iulia (2009). Ceilalți și eu...adică noi/ The Others and Me... I mean Us/, *Roma Women s Journal/ Revista Femeilor Rome/ Nevi Sara Kali*, Nr 1./2009 <http://www.femrom.ro/nevikali.html>.
- Hossu, Iulia (2009). Buletin informativ Nr.9, *Lansare de carte* <http://ispmn.gov.ro/uploads/buletine%20informativ/buletin%20informativ%209.pdf>.
- Kozák, Gyula (2009). Megosztott integráció: nemzetiség és vallás a romániai muszlimoknál, *Pro Minoritate*, Nr. 1/2009 aprilie.
- Kozák, Gyula (2009). Romániai muzulmán intézmények diskurzusa az identitásról és integrációról, *Korunk*, Nr. 5/2009.
- Kozák, Gyula (2009). Islam, identitate și integrare la musulmanii din România, *Sfera Politicii*, Nr. 138/2009 august.
- Könczei, Csongor (2009). Buletin informativ Nr.5 *Az erdélyi magyar táncművészet és tánctudomány az ezredfordulón, Arta dansului și etnocoerologia maghiară din Transilvania în mileniul trei*, http://ispmn.gov.ro/wp-content/uploads/2009/02/microsoft-word-buletin_informativ_nr-51.pdf, aprilie, 2009.

- Könczei, Csongor (2009). A magyar népzene kutatás falusi cigánymuzsikusa (Muzicantul rom din spațiul rural în etnomuzicologia maghiară), *Korunk*, Nr. 5/2009.
- Könczei, Csongor (2009). Az erdélyi magyar táncművészet és tánctudomány az ezredfordulón (Coregrafia și etnocoreologia maghiară din Transilvania în mileniul trei), *Művelődés*, Nr. 9/2009.
- Könczei, Csongor (2009). Javaslat a romániai magyar intézményesített felsőfokú táncművészeti oktatás bevezetésére (Recomandări privind introducerea în curriculumul educațional a învățământului de specialitate (arta mișcării și a dansului) în limba maternă), *Művelődés*, Nr. 9/2009.
- Könczei, Csongor (2009). În cartea colectivă: *Anuarul Asociației Etnografică Kriza János Nr. 17. studiul: Ki számít kalotaszeginek? Egy néprajzi tájegység és a hozzá fűződő regionalis identitástudat alakulásának történeti áttekintése (O prezentare istorică a unei regiuni etnografice și a identității regionale – Călata)* Editor: Asociația Etnografică Kriza János, Cluj, 2009.
- Könczei, Csongor (2009). Adjátok vissza. "Magyaros" táncház?, *Transindex*, <http://welemeny.transindex.ro/?cikk=10124>, 10.09.2009.
- Könczei, Csongor (2009). Pe DVD-ul multimedia dedicat în amintirea lui Berki Ferenc "Árus" și a lui Fodor Sándor "Neti", muzicanți romi renumiți din zona etnografică Călata studiul *A mérai Berki Ferenc "Árus" (Despre viața muzicantului Berki Ferenc "Árus" din Mera)*, Editat de Ansamblul de Dansuri „Trei Scaune – Háromszék” și Fundația Lajtha László din Sfântu Gheorghe, 14.11.2009.
- Könczei, Csongor (2009). "Magyaros" táncház? *Folkmagazin*, 2009/5.
- Lăcătuș, Crăciun (2009): Buletin informativ Nr.7 *Identități ale romilor în Sud-Estul Europei: România- prezentare volum*, <http://ispmn.gov.ro/uploads/buletin%20informativ%20nr%207.pdf>, mai, 2009.
- Moisa, Alina (2009): Buletin informativ Nr.4 *Mijloace de comunicare audio-vizuale ale minorităților naționale în România – 2008*, <http://ispmn.gov.ro/wp-content/uploads/2009/02/microsoft-word-buleint-informativ-nr-41.pdf>, aprilie, 2009.
- Plainer, Zsuzsa (2009). Sörárusok, cukrászok, nemzetépítők – a romániai albánok vázlatos története, *Korunk*, Nr. 5/2009.
- Plainer, Zsuzsa (2009). SZÍNDARABBÓL DISKURZUS -A nyolcvanas évek szimbolikus politizálása egy romániai magyar helyi társadalomban. *Korunk*, Nr. 11/2009.

- Plainer, Zsuzsa (2009). "El e român, eu-s țigancă" ["He is Romanian, I'm Gypsy] ["Vo si gajio, me sim romni"], Nevi Sara Kali - Roma Women's Journal, Revista femeilor Rome, Romane 3uvleange 3urnalo, Nr. 1/2009 mai.
- Peti, Lehel (2009). Vallási interferenciák és látomások: csángók a szőkefalvi Mária-jelenésen. (Interferențe etnice și religioase în Europa Centrală. Ceangăii la fenomenul religios din Seuca). *Székelyföld*, XIII/3,2009.
- Peti, Lehel (2009). A szőkefalvi Mária-jelenések vallásantropológiai megközelítésben. (Aparițiile din Seuca din perspectiva antropologia religiei), *Keresztény Szó*, XX/1; XX/2, ianuarie, februarie, 2009.
- Peti, Lehel (2009). Ukránok Romániában. Havasmezői mozaik (Ucranienii din Maramureș), *Pro Minoritate*, 2009 primăvară.
- Peti, Lehel (2009). Huțulii din România, *Revista Új Magyar Szó*, V/120. Nr. 937, 2009.
- Peti, Lehel (2009). Câteva elemente ale schimbării perspectivei religioase: secularizarea, transnaționalismul și adoptarea sectelor în satele de ceangăii din Moldova, *Szociológiai Szemle*, 18/4. 2009.
- Peti, Lehel (2009). Collective Visions in Moldavian Csángó Villages, *Acta Ethnographica Hungarica*, 54/2. 2009.
- Peti, Lehel (2009). În carea colectivă: *Collective Visions in Moldavian Csángó Villages*, studiul *Collective Visions in Moldavian Csángó Villages*, Editura Collegium Budapest Institute for Advanced Studies, Budapesta, 2009.
- Peti, Lehel (2009). În carea colectivă: *Álmok és látomások a 20-21. századból (Viziuni și visuri religioase din secolul 20-21)* Introducere, Editura L'Harmattan, Budapesta, 2009.
- Peti, Lehel (2009). În carea colectivă: *Élet-út írások. Tisztelgő kötet Szilágyi Miklós 60. születésnapjára*, studiul: *Individualizálódás és versengés. Egy Kis-Küküllő menti település agrártársadalmának átalakulása (Individualizare și rivalizare. Restructurarea unei societăți locale de pe Valea Târnavei Mici)*, Editura MTA Néprajzi Kutatóintézet – ELTE BTK Néprajzi Intézet, Budapesta, 2009.
- Peti, Lehel (2009). Laudarea lui Tánzos Vilmos, *Székelyföld*, nr. XIII/10.
- Rostaș, Iulius (2009). Romii în România postcomunistă: mobilizare și discurs identitar, *Sfera Politicii*, Nr. 138/2009 august.
- Rostaș, Iulius (2009). Romii in Romania postcomunistă: mobilizare și discurs identitar, *Pro Minoritate*, Nr. 1/2009 aprilie.

- Rostaş, Iulius (2009). În cartea colectivă *"Romani politics in contemporary Europe: poverty, neo-liberalism, and ethnic mobilization"* studiul: *"Romani movement in Romania: institutionalization and (de)mobilization"*, Palgrave McMillan, Londra, 2009.
- Székely, István Gergő (2009). Reprezentarea minorităților în consiliile locale – o analiză a prevederilor legislative speciale referitoare la minorități. *Sfera Politicii* 138.
- Székely, István Gergő (2009). „Egyéni választókerületes többségi rendszer arányos kimenetellel”? Románia új választási rendszere. *Pro Minoritate* 2009 primăvară.
- Székely, István Gergő (2009). A nemzeti kisebbségek képviselete a helyi tanácsokban – a romániai választójogi rendelkezések hatásainak értékelése a 2004-es és 2008-as helyhatósági választások eredményei alapján (Reprezentarea minorităților naționale la nivel local - o evaluare a legislației electorale românești pe baza rezultatelor alegerilor locale din 2004 și 2008), *Magyar Kisebbség*, 2008/3-4.
- Székely, István Gergő (2009). Speciális választójogi megoldások a kisebbségek számára – a romániai törvénykezés összehasonlító keretben (Soluții electorale speciale pentru minorități – legislația românească în perspectivă comparată), *Magyar Kisebbség*, 2009/1-2.
- Székely, István Gergő (2009). În cartea colectivă: *140 de ani de legislație minoritară în Europa Centrală și de Est. (Volum de conferință)*, studiul *Soluții electorale speciale pentru minorități – legislația românească în perspectivă comparată*, ISPMN, 2009.
- Toma, Stefánia (2009). În cartea colectivă *Incluziune și Excluziune. Studii de caz asupra comunităților de romi din România*, studiul „Țiganul meu” și încrederea - relații economice informale într-o comunitate multiethnică din Transilvania Editura Institutului pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale, Kriterion, 2009.
- Toma, Stefánia (2009). În cartea colectivă *Disparități în utilizarea serviciilor de sănătate. Studiu de caz în regiunea de dezvoltare Nord-Vest* studiul *Etnia - diviziune socială în sistemul de sănătate? Cazul populației rome*, Editura Universitară, 2009.
- Veress, Ilka (2009). A romániai örmény kisebbség kulturális reprodukciós stratégiái, *Pro Minoritate* 2009 primăvară.
- Veress, Ilka (2009). A szamosújvári örmények identitásnarratívái, *Korunk*, Nr. 5/2009.

Fondul de documente al Centrului de documentare

În perioada ianuarie – decembrie 2009 fondul de documente al Centrului de documentare s-a îmbogățit cu cărți și reviste de specialitate (peste 700 de exemplare). Pentru anul 2009 au fost inițiate și abonări la reviste de specialitate, împreună cu accesul la colecțiile JSTOR.

Biblioteca de specialitate în domeniul studierii minorităților etnice s-a concentrat pe literatura despre romi (istoria romilor, romii din România, studii interdisciplinare, lingvistica limbii romani etc.), pe bilingvism și multilingvism (sociolingvistică, psiholingvistică, studii de caz etc.), respectiv pe relații interetnice, naționalism și etnicitate, drepturi ale minorităților etnice, migrație, metode de cercetare, sociologie, antropologie, etnografie și psihologie socială. Fondul de carte cuprinde un număr considerabil de publicații științifice editate de către minoritățile etnice din România. Pe lângă activitățile de inventariere și achiziție s-a continuat și dezvoltarea bazei de date online a colecției din bibliotecă care poate fi accesată pe pagina web a Institutului.

<http://ispmn.gov.ro/biblioteca-online-ispmn/>

Cercetări și anchete sociologice

Cercetare de teren în Suceava pe tematica practicilor transfrontaliere dintre România și Ucraina

Terenul de cercetare, într-un fel explorativ, a încercat să identifice tipurile de practici transfrontaliere dintre România și Ucraina. Cercetările din zonele de frontieră a statelor semnaleză specificul acestor zone, zone-tampon dintre regiuni uneori diferite. În aceste zone se amalgamează identitățile și practicile sociale: în multe regiuni, mersul la cumpărături în țara vecină devine o practică cotidiană, la fel ca și micul comerț sau eterogenitatea etnică. Cu toate acestea, cercetarea zonelor de frontieră din România și abordarea acestora din perspectiva relațiilor interetnice este încă în etapa de pionierat.

În acest context, cercetarea a încercat să identifice cum funcționează etnicitatea și bilingvismul în zona de frontieră, prin facilitarea comerțului și a practicilor transfrontaliere. În linii mari, cercetarea a identificat câteva tipuri de practici importante: micul comerț, care a avut o anumită variație de-a lungul timpului și a răspuns necesității oamenilor de a se adapta la căderea economică dură din anii 90; căsătoriile mixte dintre cetățeni români și ucraineni; „mersul la cumpărături” în Ucraina. În ultimii ani au apărut și dezvoltări instituționale în special datorate extinderii Uniunii Europene și cadrelor financiare care sunt oferite de către UE pentru zonele de frontieră și statelor din vecinătatea UE.

Cercetare de teren: Spații comemorative, tehnici de organizare ale memoriei și de comemorare ale minorităților naționale

Scopul cercetării a fost cercetarea modului de formare a identităților locale clujene sub influența sau împotriva discursurilor și aspirațiilor naționale. Totodată s-a concentrat asupra opțiunilor privind prezentarea identității naționale locale în cadrul evenimentelor publice, a narativelor și a construcțiilor narrative, a discursurilor naționale conform cărora se structurează și funcționează memoria colectivă a grupurilor etnice.

Cercetarea a avut în vedere analiza identității și a organizării memoriei colective din Cluj, precum și a comemorărilor publice. Au fost documentate și analizate următoarele ceremonii de comemorare: 15 martie 1848 (15 martie), 6 octombrie 1849, aniversarea lui Mihai Eminescu (15 ianuarie), aniversarea lui Baba Novac (5 februarie), inaugurarea statuii lui Márton Áron (28 februarie), aniversarea Unirii României cu Basarabia (27 martie), Ziua Imnului Național (27 iulie), aniversarea Tratatului de la Viena (30 august), eliberarea Clujului (11 octombrie).

Cercetare de teren: Instituții culturale ale minorităților naționale din România – Cehii și slovacii din România

Scopul cercetării a fost inventarierea sistemelor instituționale ale cehilor și slovacilor din România precum și elaborarea unui raport privind aceste sisteme. Concepția cercetării a pornit de la ideea că sistemul instituțional reflectă complexitatea existenței sociale autonome a minorității respective. Pe baza datelor colectate cercetătorii au întocmit un cadastru al instituțiilor cehilor și slovacilor. În cadrul cercetării au fost vizitate mai multe orașe și sate unde trăiesc comunitățile acestor minorități naționale. Au fost completate chestionarele referitoare la sistemul instituțional al minorităților și au fost efectuate mai multe interviuri cu reprezentanții acestor minorități. S-au stabilit relații instituționale și au fost colectate mai multe publicații despre minoritatea cehă și slovacă.

Cercetare de teren și documentare pe tema cărților legate de cultura și identitatea minorităților

Scopul a fost de a edita patru volume bilingve care să conțină studii asupra culturii și identității comunităților etnice compacte și mixte din România precum și studii asupra minorităților compacte și mixte cehe și slovace din România și Ungaria. Cercetătorii ISPMN au colaborat cu Complexul Muzeal Arad în ceea ce privește consultarea și stabilirea de parteneriate cu specialiști în domeniu.

În luna martie 2009 s-a efectuat o deplasare la Nădlac și Timișoara stabilindu-se legătura cu UDSCR pentru a fi recomandați specialiști pe tema identității minorităților cehe și slovace. Au fost organizate întâlniri cu cercetători, specialiști în cercetarea minorităților slovace și cehe și au fost purtate discuții despre proiectul de carte ce se afla în derulare, precum și despre concepția editorială a celor patru volume.

Cercetare de teren și documentare pe tema modele de identități la slovacii din județele Bihor și Satu Mare

Scopul cercetării a fost analizarea construirii și trăirii identității culturale și naționale în contextul minoritar al slovacilor din județele Bihor și Satu Mare. În aprilie 2009 s-au efectuat deplasări la Satu Mare, Suplacu de Barcău, Valea Cerului și Fântânele pentru a fi cercetate aspecte legate de construirea identității, problemele integrării, viața religioasă a comunității, problemele bilingvismului, modelele de conviețuire.

Au efectuate cercetări orientative legate de situația minorității slovace în localitățile mai sus menționate.

Cercetare de teren și documentare pe tema modele de identități și religiozitate la cehii din Banat

Scopul cercetării a constat în analiza construirii și trăirii identității culturale și naționale în contextul minoritar al cehilor din Banat. În mai 2009 s-au efectuat deplasări la Sfânta Elena, Coronini, Moldova Nouă, Ebenthal pentru a cerceta aspecte legate de construirea identității, problemele integrării, viața religioasă a comunității, problemele bilingvismului, modelele de conviețuire.

Cercetare de teren: Conflictele transformării formelor de identitate tradiționale: procese de modernizare socio-culturale în satele de ceangăi din Moldova

Cercetarea s-a desfășurat în satele de ceangăi din Moldova în lunile martie, aprilie, mai, iunie, iulie și a avut ca obiectiv interpretarea conflictelor ivite pe baza schimbărilor sociale și religioase.

Procesul de schimbare având ca fundal migrația forței de muncă ascunde cele mai importante probleme ale societății respective: problema definirii identităților pe viitor, asumarea identității naționale și etnice (trebuie să ne gândim numai la problemele ivite recent față de învățarea în „limba maternă”, ori programele privind învățarea limbii italiene). Cercetarea a avut loc în primul rând în satele de ceangăi din jurul orașului Bacău.

Cercetarea a avut la bază comparația cu alte comunități (minoritare), care trăiesc în context cultural similar, comunități ce se transformă ca urmare a procesului de modernizare. Scopul acestei cercetări a fost interpretarea schimbărilor etnoculturale.

Cercetare socio-antropologică la ucrainenii din Maramureș

Cercetarea din martie 2009, cu caracter socio-antropologic s-a concentrat pe un sat din Maramureș, Poienile de sub Munte. În alegerea locului pentru cercetare am avut în vedere trei aspecte principale. În primul rând, faptul că aceste localități izolate maramureșene sunt baza de lansare a unei mase destul de importante de forță de muncă care migrează spre statele Uniunii Europene. În aceste sate sunt principalele comunități rurale ale mișcării pentecostale din România. Nu în ultimul rând, ne-am dorit să aflăm mai multe despre cum se derulează viața minoritară în aceste sate cu populație ucraineană, despre identitatea trăită în profunzimea ei, în viața de zi cu zi.

Rezultatul acestei cercetări este o lucrare de 13 pagini apărută în revista Pro Minoritate care cuprinde mai multe date despre identitatea, caracteristicile etnoculturale, loialitatea față

de stat și instituțiile sale. Totodată am dorit să aflăm mai multe despre atitudinea acestor comunități față de alte comunități etnice.

Cercetare de teren în Sic pe tematica: muzicanții romi din Sic (județul Cluj)

În vara anului 2008 în cadrul ISPMN a fost demarat un proiect privind studierea muzicanților romi din Câmpia Transilvaniei. Anul trecut cercetarea de teren s-a desfășurat în comuna Pălatca. (Rezultatele acestei cercetări se pot regăsi în studiul publicat în acest an: *De la Kodoba la Codoba. Despre schimbarea identității etnice secundare într-o familie de muzicanți romi dintr-un sat din Câmpia Transilvaniei.*) În perioada 16-22 august 2009 proiectul a fost continuat la Sic. Cercetarea s-a axat pe rețelele sociale și culturale ale familiilor de muzicanți romi din comuna respectivă.

Cercetare de teren privind politicile de locuire față de romii din comunități compacte din Municipiului Cluj-Napoca, și politici ale bisericilor față de aceștia

Prin acest demers dorim să continuăm cercetarea începută de câțiva ani asupra locuirii marginale ale comunităților compacte din municipiului Cluj-Napoca și relația autorităților locale cu aceste comunități, implicarea altor actori sociali în aceste comunități, respectiv ale bisericilor în rezolvarea problemelor acute ale acestor comunități (lideri religioși romi și alți neromi membri ai bisericilor de la nivel local, național sau internațional).

S-au realizat deplasări pentru efectuarea de interviuri și observație (participativă) în unele dintre comunitățile compacte (Coastei și Pata-Rât).

Ancheta sociologică: Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale din România

În România prevederile legale referitoare la protecția minorităților naționale sunt reglementate de numeroase acte normative, aproximativ două sute la număr. Pe lângă acestea și convențiile internaționale ratificate fac parte din sistemul juridic intern, astfel numeroasele acte normative în vigoare referitoare la minoritățile naționale trebuie interpretate și aplicate în mod coroborat și în concordanță cu convențiile internaționale ratificate.

Cele mai importante prevederi legale referitoare la folosirea limbii materne a cetățenilor aparținând minorităților naționale sunt Legea nr. 215/2001 privind administrația publică locală, respectiv Cartea Europeană a limbilor regionale sau minoritare, ratificată de Parlamentul României în data de 9 octombrie 2009.

Ancheta sociologică *Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale din România* a avut ca scop cercetarea aplicării în practică a prevederilor legale referitoare la drepturile minorităților naționale.

Metodologia cercetării a constat în aplicarea unui chestionar tip autocompletare în toate localitățile din România, unde procentajul unei minorități naționale depășește 20% din numărul locuitorilor. Întrebările se refereau la activitățile culturale ale minorităților naționale, la administrația publică locală, respectiv la domeniul învățământului.

În urma anchetei sociologice realizate prin poștă și prin telefon am obținut date de la 517 primării din România, respectiv 1244 localități aparținătoare unde se aplică prevederile legale menționate.

Ancheta sociologică – Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale din județul Harghita

Obiectul proiectului :

- analiza utilizării limbilor minoritare în acele autorități publice locale din județul Harghita, unde procentajul unei minorități naționale depășește 20% din numărul locuitorilor – analiză secundară pe baza cercetării *Aplicarea legislației cu privire la drepturile minorităților naționale din România*, efectuată de către Institut;
- analiza utilizării limbii materne în comunicarea cu autoritățile publice locale din județul Harghita de către cetățenii aparținând minorităților naționale – analiză secundară pe baza cercetării *Demografie. Stratificare. Utilizarea limbii*, efectuată de către Institut;
- analiza utilizării limbilor minoritare în instituțiile deconcentrate din județul Harghita – cercetare primară;
- analiza utilizării limbii materne în comunicarea cu instituțiile deconcentrate din județul Harghita de către cetățenii aparținând minorităților naționale – cercetare primară.

Rezultatele proiectului au fost următoarele:

- 64 chestionare completate de către reprezentanții instituțiilor deconcentrate;
- Chestionare aplicate pe aproximativ 200 de subiecți, clienții a 5 instituții deconcentrate din județ;

- Un studiu despre posibilitatea utilizării limbilor minorităților în acele autorități publice locale din județul Harghita, unde procentajul unei minorități naționale depășește 20% din numărul locuitorilor;
- Un studiu despre utilizarea limbii materne în comunicarea cu autoritățile publice locale din județul Harghita de către cetățenii aparținând minorităților naționale.

Anchetă sociologică: Modele de segregare etnică în România – ghetouri rurale din România

În contextul dezvoltării politice a României – împreună cu aderarea la UE – studiile științifice referitoare la situația populației roma din România și la procesele sociale care perpetuează inegalități, au devenit necesare pentru crearea și ajustarea politicilor publice. Proiectul a avut ca scop cercetarea fenomenului de segregare etnică prin prisma instituțiilor locale – de ex. primăria – acestea fiind instituțiile care au experiență directă privind implementarea unor programe care vizează populația roma, și privind efectele acestora asupra contextului social. Cercetarea a permis identificarea unor „practici bune”, dar și a măsurilor care au avut efecte nedorite. O altă dimensiune cercetată a fost cea a conflictelor interetnice. Recent atenția autorităților și a opiniei publice europene a fost îndreptată către câteva cazuri de agresiune violentă față de romi și manifestări de rasism și xenofobie (Italia, Ungaria, România), cazuri care nu mai sînt izolate, ci frecvența lor a crescut. S-a formulat necesitatea de a acorda o atenție mai mare prevenirii conflictelor interetnice și soluționării cazurilor tensionate, iar acestea să nu rămână doar la nivelul unor articole din recomandări legislative sau convenții. Aceste tipuri de conflicte, dacă rămân nesoluționate pe termen lung, pot duce la propagarea fenomenului către alte comunități, la mișcări forțate sau/și masive ale populației, ale căror consecințe sunt o schimbare fundamentală în relațiile sociale, a modului de viață, în general în structura comunității afectate de conflict.

Metodologia cercetării a constat în aplicarea unui chestionar în toate localitățile rurale din România în cadrul Primăriilor. Prima trimitere poștală a chestionarelor s-a efectuat în data de 18 martie 2008. Chestionarele au fost trimise în 1900 localități rurale din România. Până la a doua trimitere, din data de 8 august 2008, s-au primit 1087 chestionare completate din parte primăriilor. La a doua trimitere poștală au fost trimise 813 de chestionare la primării (la acele care nu au trimis chestionarul completat din prima rundă). În final s-au validat 1387 de chestionare completate.

Chestionarul – 0B privind modele de segregare etnică din România conține următoarele secțiuni de întrebări:

- date demografice referitoare la minoritățile naționale din localitate;
- diferite instituții existente în localitate, frecvența și tipul colaborării cu acestea;
- percepția subiectului asupra nivelului de trai al populației roma din localitate și la nivel național;
- conflictele interetnice și cauzele lor;
- participare la cursuri de mediere a conflictelor și/sau programe de pregătire specializate pe intervenții în comunități multiculturale.

Obiectivele specifice ale cercetării au fost următoarele:

- de a identifica factori specifici care pot contribui la apariția situațiilor tensionate sau ar putea genera conflicte interetnice;
- atitudinea angajaților instituțiilor publice .

O a doua componentă a proiectului a fost monitorizarea presei scrise în limba maghiară și română, realizarea unui dosar mass-media despre conflictul de la Apața (județul Brașov, 28 august 2007), Sâncrăieni și Sînmartin (județul Harghita, în lunile mai și august, 2009). Acest dosar conține articolele publicate în versiunea online a cotidianelor și publicațiilor în limba română și maghiară despre aceste cazuri violente. Publicațiile au fost monitorizate timp de o lună de la data conflictului. În cazul presei scrise în limba română au fost acoperite următoarele organe de presă: *Adevărul, Azi, Cotidianul, Cronica Română, Curentul, Evenimentul Zilei, Gândul, Jurnalul Național, Libertatea, România Liberă, Ziua*. Deasemena, în cazul presei în limba maghiară următoarele publicații au fost monitorizate: *A Hét, Erdélyi Napló, Erdélyi Riport, Krónika, Új magyar Szó*. În monitorizare a fost inclusă și o pagină de știri în limba maghiară: *Transindex*.

Înregistrarea datelor fiecărui articol a fost standardizată.

Arhivarea electronică s-a realizat pe baza următoarelor categorii de articole: *comunicate și declarații, editoriale, fotografii, interviuri, publicistică, reportaje, știri*.

Cercetarea privind: Chestionarele Congresului Mondial Evreiesc, efectele Holocaustului asupra populației evreiești din România

În anii 1945–1946 Secțiunea din România a Congresului Mondial Evreiesc a realizat o anchetă amplă privind efectele Holocaustului asupra populației evreiești din România. Ancheta s-a realizat cu intenția de a prezenta rezultatele ei la Conferința de Pace.

În anchetă au fost incluși atât evreii aflați sub administrație maghiară în anii războiului (Ardealul de Nord), cât și cei sub administrație română. S-au tipărit două tipuri de formulare, unul bilingv pentru evreii din Ardealul de Nord și unul român pentru restul populației evreiești din România. Formularele au fost însoțite de o scrisoare a CME către declaranți (unde se preciza scopul anchetei) și de instrucțiuni de completare (în limbile română și maghiară).

Chestionarele întocmite în 1946 conțin informații referitoare la supraviețuitori și victime: numele declarantului, anul și locul de naștere, școli, profesie, starea de familie, datele victimelor și supraviețuitorilor declarate de persoana care completează chestionarul. Pe lângă datele personale avem informații și despre persecuțiile antisemite suportate de declarant, pagubele materiale suferite. Chestionarele se termină cu mărturiile supraviețuitorilor despre suferințele lor din timpul Holocaustului.

În continuare, pe parcursul anilor 2008 și 2009, au fost prelucrate chestionarele din Cluj, Oradea, Timișoara și Carei. Rezultatele prelucrării vor fi publicate în formă de *studiu de atelier* în anul 2010. Autorii (Attila Gidó și Zsuzsa Sólyom) au intenția de a publica studiul și într-o revistă științifică din străinătate. Studiul cuprinde o prezentare largă a legislației antievreiești din Ungaria și analiza datelor obținute din chestionarele completate de către supraviețuitorii Holocaustului: structura profesională a supraviețuitorilor, vârsta, starea civilă a lor, soarta lor în timpul Holocaustului și pagubele suferite de către ei.

Cercetarea: Viața asociativă și spirit civic în rândul romilor din România

Proiectul și-a propus o explorare a spiritului civic al romilor și a vieții asociative a romilor în condițiile de tranziție, o analiză a ceea ce mulți numesc a fi „mișcarea romilor”.

În viziunea noastră, pe lângă factorii istorici și economici, un rol important în situația dificilă actuală a romilor îl are calitatea și intensitatea vieții asociative ca expresie a unui spirit civic larg incetățenit în rândul membrilor unei comunități. Astfel, cercetarea va supune analizei următoarele aspecte: analiza organizațiilor dezvoltate de romi și a gradului lor de instituționalizare, strategiile alese de organizații și lideri pentru mobilizarea romilor, comportamentul conducătorilor/elitelor romilor și a comunității rome și influența mișcării romilor asupra agendei publice.

Primul stadiu în realizarea cercetării a constat în trecerea în revista a literaturii de specialitate. Această etapă a condus la clarificarea conceptelor ce vor fi utilizate în cercetare. A doua etapă a constat în elaborarea instrumentelor de cercetare – chestionar și ghid de

interview. Chestionarul a fost aplicat unui număr de 40 de organizații ale romilor selectate după următoarele criterii: activitatea desfășurată, vizibilitate, expertiză și domenii de interes. Liderii acestor organizații au fost rugați să completeze chestionarul. Au fost realizate până în prezent opt interviuri cu lideri și experți în problematica romilor, urmând a fi realizate alte patru interviuri. În anul 2010 vor fi analizate toate informațiile culese și va fi elaborată o primă versiune a manuscrisului. Pe teme centrale ale studiului va fi organizată o dezbateră cu experți în problematica romilor. Manuscrisul final va fi elaborat după introducerea datelor din dezbateri și a comentariilor pe text din partea unor specialiști. Cercetarea va fi publicată în a doua jumătate a anului 2010.

Participarea la evenimente (conferințe, mese rotunde, universități de vară) organizate de către alte instituții

Membri Institutului au participat la numeroase conferințe, mese rotunde organizate de către alte instituții, atât în țară cât și în străinătate, după cum urmează:

Conferințe, mese rotunde, universități de vară din țară:

- Conferința anuală a Catedrei de Sociologie a Universității Babeș-Bolyai și a Departamentului de Sociologie-Demografie al KAB-MTA, Cluj-Napoca, Departamentul de Sociologie-Demografie al KAB-MTA, 23-24 ianuarie 2009;
- Teme și concepte în antropologia socială din România, București, New Europe College, 3 februarie 2009;
- NEC Seminar, București, New Europe College, 11 februarie 2009;
- Din seria de prelegeri ale Societății Muzeului Ardelean, Sediul Societății Muzeului Ardelean, Cluj, Departamentul de Litere, Limba și Istorie a Societății Muzeală Ardeleană / Catedra de Etnografie și Antropologie Maghiară a Facultății de Litere din UBB, 10 martie 2009;
- Migrația romilor în spațiul european: între integrare și infraționalitate, Sibiu, Centrul Creștin al Romilor din Sibiu și Academia Evanghelică Transilvania din Sibiu, 17 martie 2009;
- Libertatea de exprimare, pericolul intoleranței în mass-media, București, CNA și PER, 1 aprilie 2009;
- Architects, Nation-builders, Dissidents – an overview of the Hungarian cultural elite from Transylvania (Arhitecți, constructori ai națiunii, disidenți – un istoric al elitei culturale maghiare din Transilvania), Colegiul Noua Europa, București, 15 aprilie 2009;
- Curs de perfecționare pentru profesori, Arcuș, Jud. Covasna, Fundația Jakabffy Elemér (Cluj), Catedra de Istorie Contemporană, Secția Maghiară – UBB, MTA Kisebbségkutató Intézet (Budapesta), 15-18 aprilie 2009;

- De la Borșa la Milano și înapoi. Libertatea de mișcare, practici transnaționale și dinamici ale schimbării, București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială București, 22-23 mai 2009;
- NEC Seminar, București, New Europe College, 3 iunie 2009;
- Calitatea educației romilor din România: între analize și perspective comune, București, Fundația Romani CRISS, Centrul Romilor Amare Rromentza, 10-11 iunie 2009;
- Conferința națională integrare și coeziune socială a resortisanților țărilor terțe, București, Institutul Intercultural Timișoara, 15-16 iunie 2009;
- Sesiune de formare în cadrul programului Egalitate prin diferență. Accesul femeilor rom pe piața muncii, Cluj-Napoca, Asociația Femeilor Țigănci „Pentru Copiii Noștri”, Fundația Desire, Asociația Parudimos, Agenția Națională pentru Romi - Timiș, Primăria Municipiului Timișoara, 22 iunie 2009;
- Emlékezet, lokalitás, történelem. (Memorie colectivă, localité, istorie. Simpozion internațional și interdisciplinar.), Satu Mare, Muzeul Județean Satu Mare, Józsa András Történettudományi Intézet din Nyíregyháza, 25-28 iunie 2009;
- Universitatea de vară de la Rimetea, Rimetea, Societatea Politologică POLITEIA, Uniunea Studenților Maghiari din Cluj și Societatea Studenților Maghiari de Politologie din Cluj, 27-31 iulie 2009;
- Conferința Locală de Integrare și Coeziune Socială pentru Resortisanții Țărilor Terțe, Cluj-Napoca, Institutul Intercultural Timișoara, 30-31 iulie 2009;
- Masă rotundă: „Ne asumăm responsabilități și riscuri comune? O analiză a cazurilor de violențe împotriva romilor: perspective din România și Ungaria”, Târgu Mureș, Asociația Divers, Liga Pro Europa, Agenția pentru Monitorizarea Presei, 16-18 august 2009;
- Festivalul Pro Etnica – Politici educaționale românești pentru romi, Sighișoara, IBZ - Centrul Educațional Interetnic pentru Tineret , 22 august 2009;
- Romanian Development Camp, Venus, UNDP, 16-19 septembrie 2009;
- Romii și securitatea lor în Europa, conferință internațională – București, Palatul Parlamentului, European Roma and Travellers Forum și Partida Romilor Pro Europa, 12-13 octombrie 2009;
- Împreună pentru o societate mai bună – Regiunea Nord-Vest, Cluj-Napoca, Agenția Națională pentru Romi, 28 octombrie 2009;

- Astra Film Festival, Sibiu, Studioul Astra Film, Sibiu, 28-30 octombrie 2009;
- Simpozionul: Partide politice și minorități naționale din România în secolul XX, Sibiu, Universitatea „Lucian Blaga”, 12-14 noiembrie 2009;
- Întâlnirile muzicii și dansului popular – Sfântu Gheorghe, ediția XXI, Sfântu Gheorghe, Ansamblul de Dansuri „Trei Scaune – Háromszék”, 14 noiembrie 2009.

Conferințe, mese rotunde, universități de vară din străinătate:

- Program de pregătire profesională organizat de Universitatea Central Europeană, în cadrul programului Course Development Competition, Budapesta, Universitatea Central Europeană, 19-26 ianuarie 2009;
- Pregătire profesională: International Gender Studies Centre - Oxford in cadrul programului Multy-disciplinary approaches to Romany Studies, a model for Europe, Oxford, Marie Curie Training Programme - Central European University, 15-22 februarie 2009;
- Konfliktus, Rassizmus, Erőszak (Conflict, Rasism, Violență) - conferință, Budapesta, Academia de Științe a Ungariei, Universitatea Central Europeană, 16-18 februarie 2009;
- „A cigány kultúra néprajzi és történeti kutatásai a Kárpát-medencében” (Cercetările etnografice și istorice despre cultura romilor din Bazinul Carpatin), Universitatea Szent István din Gödöllő, Ungaria, Asociația Etnografică Maghiară, 18-20 februarie 2009;
- The heuristic value of integration models for international comparisons, Berlin, Wissenschaft Zentrum Berlin zur Sozialforschung, 19-20 februarie 2009;
- Discrimination and Persecution of Roma, Sinti and Travellers (Discriminarea și Persecuția Romilor, Sintilor și Călătorilor) - conferință internațională, Stockholm, Universitatea de Științe din Stockholm, 5-7 martie 2009;
- Consultarea anuală cu cercetători și specialiști în problematica romilor, Varșovia, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, 9 martie 2009;
- Moments of Crisis. Decision, Transformation, Catharsis, Critique. Joint Biennial Conference, Asilomar (Pacific Grove), California, USA, The Society for the Anthropology of Religion – The Society for Psychological Anthropology, 27-30 martie, 2009;

- Redefining Modernity and Postmodernity, Izmir, EGE University, 28-30 aprilie 2009;
- Nemzetstratégiai közpolitikák, identitás, etnicitás (Politici publici de strategie națională, identitate, etnicitate), Veszprém, Departamentul de Științe Sociale, Universitatea din Veszprém, 8 mai 2009;
- IMISCOE Cross-Cluster Theory Conference. Interethnic Relations: Multidisciplinary Approaches, Lisabona, Portugalia, IMISCOE – International Migration, Integration & Social Cohesion in Europe – Universidade de Lisboa, Faculdade da Letras, Centro de Estudos Geográficos, 13-15 mai 2009;
- 'Ethno-business - the flipside of minority policies in Hungary and Romania', Londra, UCL- SSEES, 20 mai 2009;
- The Right to Education for Every Child: Removing Barriers and Fostering Inclusion for Roma Children, Belgrad, Guvernul Serbiei, UNICEF, Banca Mondiala, Roma Education Fund si Open Society Fund Serbia, 2-3 iunie 2009;
- Program de pregătire profesională organizat de Universitatea Central Europeană, în cadrul programului Course Development Competition, Budapesta, Universitatea Central Europeană, 6-16 iunie 2009;
- Cercetarea minorităților din România. Număr special al revistei Korunk, prezentare, Budapesta, Academia Științifică Maghiară, 9 iunie 2009;
- Feeling the Divine: Emotions in Religious Practice. Historical and Cross-Cultural Approaches, Berlin, Max Planck Institute for Human Development, 22-25 iunie 2009;
- The heuristic value of integration models for international comparisons, Berlin, Wissenschaft Zentrum Berlin zur Sozialforschung 30 iunie-2 iulie 2009;
- Roma Educational Policies for Roma in Romania - Central European University, Universitatea de vară: Multy-disciplinary approaches to Romany Studies, a model for Europe, Budapesta, 8 iulie 2009;
- Magical and Sacred Medical World. A three-day international conference, Pécs, Ungaria, Department of European Ethnology and Cultural Anthropology, University of Pécs, Pécs Committee of the Hungarian Academy of Sciences, Hungarian Ethnographical Society, Folklore Section, 4-6 septembrie 2009;
- Extremism and the Roma and Sinti in Europe: Challenges, Risk, and Responses, Londra, University College London și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa la Londra, 10-11 septembrie 2009;

- Migration aus, in und nach Südosteuropa: Aktuelle und historische Perspektive (Migrația din, în și către Sud estul Europei. Perspective actuale și Istorice), Tutzing, Netzwerke, Transnationalismus und Statuswahrnehmung von Migranten aus Rumänien in Nürnberg and Mailand (rețele, transnaționalism și percepție de status la migrații români în Nurenberg și Milano), 5-9 octombrie 2009;
- The heuristic value of integration models for international comparisons, Berlin, Wissenschaft Zentrum Berlin fuer Sozialforschung (Centrul de Cercetări Sociale din Berlin), 4-7 noiembrie 2009;
- Tendințe internaționale și provocări noi în cercetarea tineretului (conferință), Szeged, Ungaria, Centru de cercetare al tineretului, de dezvoltare organizatorică și de comunicare, 28 noiembrie 2009.

Prezență în mass-media

Institutul nostru a avut în vedere ca fiecare manifestare organizată să aibă ecou în mass-media. Astfel, de fiecare dată au fost emise comunicate de presă, atât la nivel local cât și național. Totodată, membrii Institutului au participat la diverse emisiuni radio și TV promovând astfel diseminarea informațiilor cu privire la proiectele, publicațiile și conferințele anului 2009.

- Emisiune radio difuzată la Paprika Radio, Cluj. Titlul emisiunii: „Mozaik” (Mozaic). Tema emisiunii: Holocaust în Transilvania, 12 februarie 2009;
- Interviu telefonic – Radio Kossuth (Ungaria) cu Domány András în cadrul programului Jelenlét: Roma Kulturális Magazin (despre situația romilor în România și relațiile interetnice), 19 februarie 2009;
- Interviu cu Wirth Zsuzsanna pentru origo.hu, 27 februarie 2009;
- Participare în Talk-Show la TVR Cluj, Emisiunea în limba maghiară, Cluj-Napoca, 30 martie 2009;
- Prezență la TV – TVR Cluj în cadrul emisiunii: Transilvania policromă, prezentarea principalelor coordonate de activitate ISPMN, 31 martie 2009;
- Interviu difuzat la Radio Târgu Mureș. Emisiunea în limba maghiară. Tema interviului: Problema identității naționale la evreii din Transilvania, 20 aprilie 2009;
- Participare la TVR Cluj, emisiunea Amari cu subiectul: Religia la romi cu difuzare regională, mai 2009;
- Interviu difuzat la Erdély FM, Târgu Mureș. Titlul emisiunii: „Csalóka napfény”. Tema emisiunii: Minoritatea maghiară din România în perioada interbelică, 5 iulie 2009;
- Interviu difuzat la Erdély FM, Târgu Mureș. Titlul emisiunii: „Csalóka napfény”. Tema emisiunii: Holocaustul în Transilvania de Nord, 12 iulie 2009;
- Conferință de presă la sediul ISPMN. Prezentare studii de atelier. 14 iulie 2009;
- Interviu făcut de către Radio Cluj despre conferința „Comunități minoritare și tradiționale în tranziție – strategii de revitalizare și păstrare a identității etnice – instrumentalizarea politică a identităților etnice”, septembrie 2009;
- Interviu despre conferința „Comunități minoritare și tradiționale în tranziție – strategii de revitalizare și păstrare a identității etnice – instrumentalizarea politică a identităților etnice”, Paprikaradio, septembrie 2009;

- Radio Cluj, Emisiunea „Segregarea romilor în educație”, 8 octombrie 2009;
- Interviu postul de televiziune Russia Today, 10 octombrie 2009;
- Interviu cu Carmen Ștefănescu, pentru emisiunea Conviețuiri a TVR1 - București. Emisiune prezentată în data de 21 octombrie 2009 la ora 16. Reportaj despre conferința internațională Two Decades of Scholarship: Romani Studies in Romania (Două decade de cercetări despre romii din România (1989 – 2009));
- Participare Matinal TV, Alpha TV Cluj-Napoca, prezentare manifestare ISPMN, Centrul Cultural German și Centrul Cultural Francez, 16 noiembrie 2009;
- Participare Matinal TV TVR Cluj, prezentare manifestare ISPMN, Centrul Cultural German și Centrul Cultural Francez, 17 noiembrie 2009.

Colaborări internaționale

Schimb de experiență „TravelCare: Trainers Travelling to Compare European Social&Health Care Systems” a V-a ediție

Schimbul de experiență în cadrul Programului Lifelong Learning Programme/Leonardo da Vinci Sub Programme, realizat de către IAL Piemonte a început cu o vizită în județele Timiș și Bacău cu scopul cunoașterii problematicii integrării romilor în societatea românească, a politicilor sociale și de integrare, precum și a măsurilor active care au dus la îmbunătățirea situației romilor din România.

În ultimii ani în Italia a crescut extrem de mult numărul de migranți originari din România, inclusiv migranți romi. Scopul vizitei a fost realizarea unui schimb de experiență cu un grup de persoane din regiunea Torino. Aceștia au vizitat România pentru a cunoaște problematica romilor din țara noastră. Persoanele din grup au fost activiști, reprezentanți ai autorităților locale din Torino, cercetători, membri din ONG-uri care se ocupă de integrarea migranților în regiunea Piemonte. Acțiunea a fost organizată în două etape: o călătorie de studii la Timișoara și una la Bacău. Structura programului a fost similară în ambele localități. Au fost efectuate vizite la Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale; Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului; Ministerului Sănătății; la reprezentanții romilor din teritoriu, la ONG-uri care desfășoară activități cu romi, la Asociația Caritas. S-a discutat despre situația romilor, s-au vizitat cartiere unde situația romilor este problematică, s-a discutat despre progresele care s-au realizat în ultimii ani pentru integrarea romilor, în special în domeniul educației și sănătății, eforturile de înregistrare a lor, rolul mediatorilor școlari și sanitari. Această primă etapă a inclus două persoane din partea IAL Piemonte și a vizat pregătirea sosirii grupului mare.

Datorită distanței mari dintre Timișoara și Bacău, s-a decis ca a doua etapă a schimbului de experiență să se realizeze doar în Timișoara și în zonele aflate în vecinătate, în perioada 16-23 mai 2009.

O delegație de 18 experți din Regiunea Piemonte (Italia) – incluzând reprezentanți ai Guvernului Regional Piemonte, experți din cadrul Primăriei Torino, specialiști în domeniul educației, sănătății și asistenței sociale – a participat la acest schimb de experiență. Programul a început cu prezentări oferite de către reprezentanți ai: Agenției Naționale pentru Romi din Timișoara, Asociației Asistenților Sociali din Timișoara, Institutului Intercultural Timișoara, Asociației Studenților Romi Parudimos din Timișoara și Institutului pentru Studierea

Problemelor Minorităților Naționale din Cluj-Napoca. Scopul acestor prezentări a fost de a oferi o introducere generală în situația romilor din România. Programul a continuat cu vizite la diferite instituții competente de stat, ONG-uri care derulează programe pentru romi, școli, biserici, comunități de romi din Timișoara și din împrejurimi. Pe parcursul acestor vizite reprezentanții instituțiilor din Regiunea Torino au primit informații despre diferite programe sociale dedicate romilor din România, proiecte inițiate de ONG-uri și proiecte inițiate de comunități locale. Prezentarea acestor programe sociale a fost una critică: au fost menționate dificultățile legale, economice cu care implementarea unor astfel de programe se confruntă, dar și practicile pozitive care s-au dovedit a fi eficiente în ultima perioadă. La rândul ei, delegația italiană a oferit o prezentare despre situația migranților români și romi din Regiunea Piemonte, făcând o comparație critică a diferitelor proiecte, măsuri implementate. Discuțiile finale de evaluare s-au concentrat în jurul „economiei sociale” și a diferitelor programe care se bazează pe acest termen, deoarece pe parcursul schimbului de experiență aceste tipuri de activități s-au dovedit a fi mai eficiente atât în România cât și Italia.

Colaborare cu Societatea Maghiară de Etnografie din Ungaria

În data de 26 februarie 2009 a fost încheiat un protocol de colaborare între Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale și Societatea Maghiară de Etnografie din Ungaria. Acest protocol a avut drept scop cercetarea culturii tradiționale din Transilvania; elaborarea unor publicații comune; stabilirea unor relații permanente între bibliotecile și arhivele proprii precum și asigurarea schimbului reciproc de publicații; participarea la planificarea și organizarea de cercetări de teren, programe de cercetare, conferințe științifice, mese rotunde.

István HORVÁTH
președinte